

Hoorcollege 2

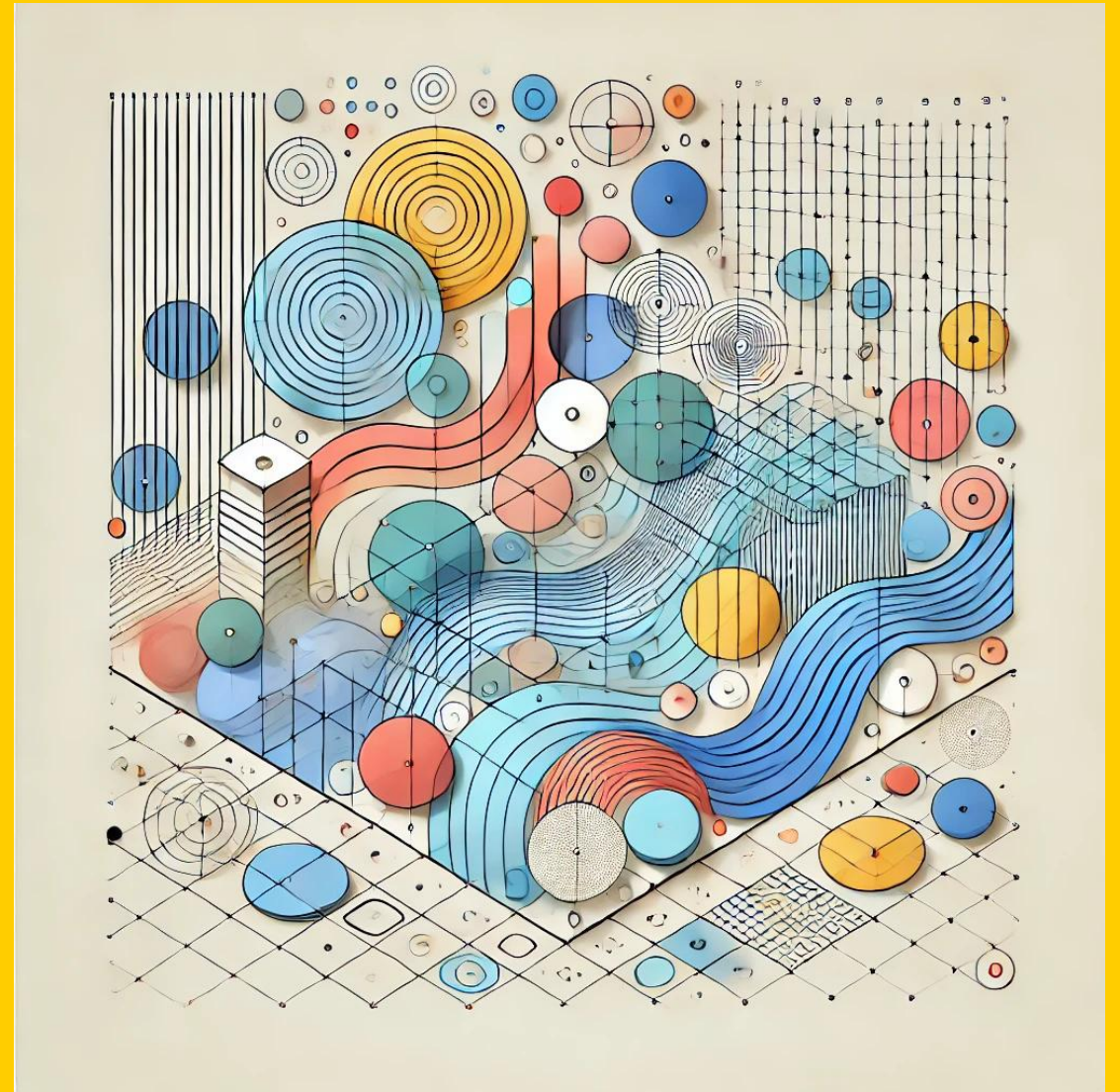
Theoretische fundamenten van informatievisualisatie

Informatie-uitwisseling:
informatievisualisatie

Jeroen Ooge

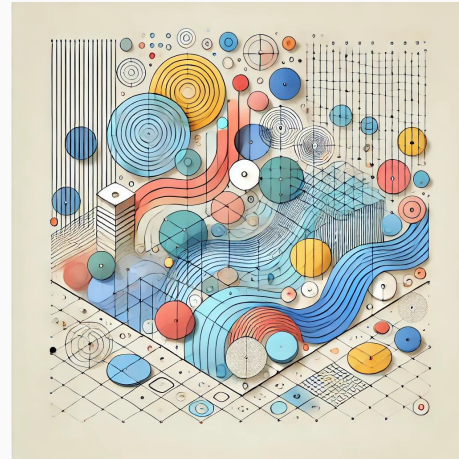
Universiteit
Utrecht

Overzicht hoorcolleges

Hoorcollege 1
Algemene principes
en vis-types

Hoorcollege 2
Theoretische
fundamenten van vis

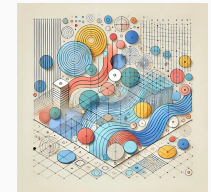
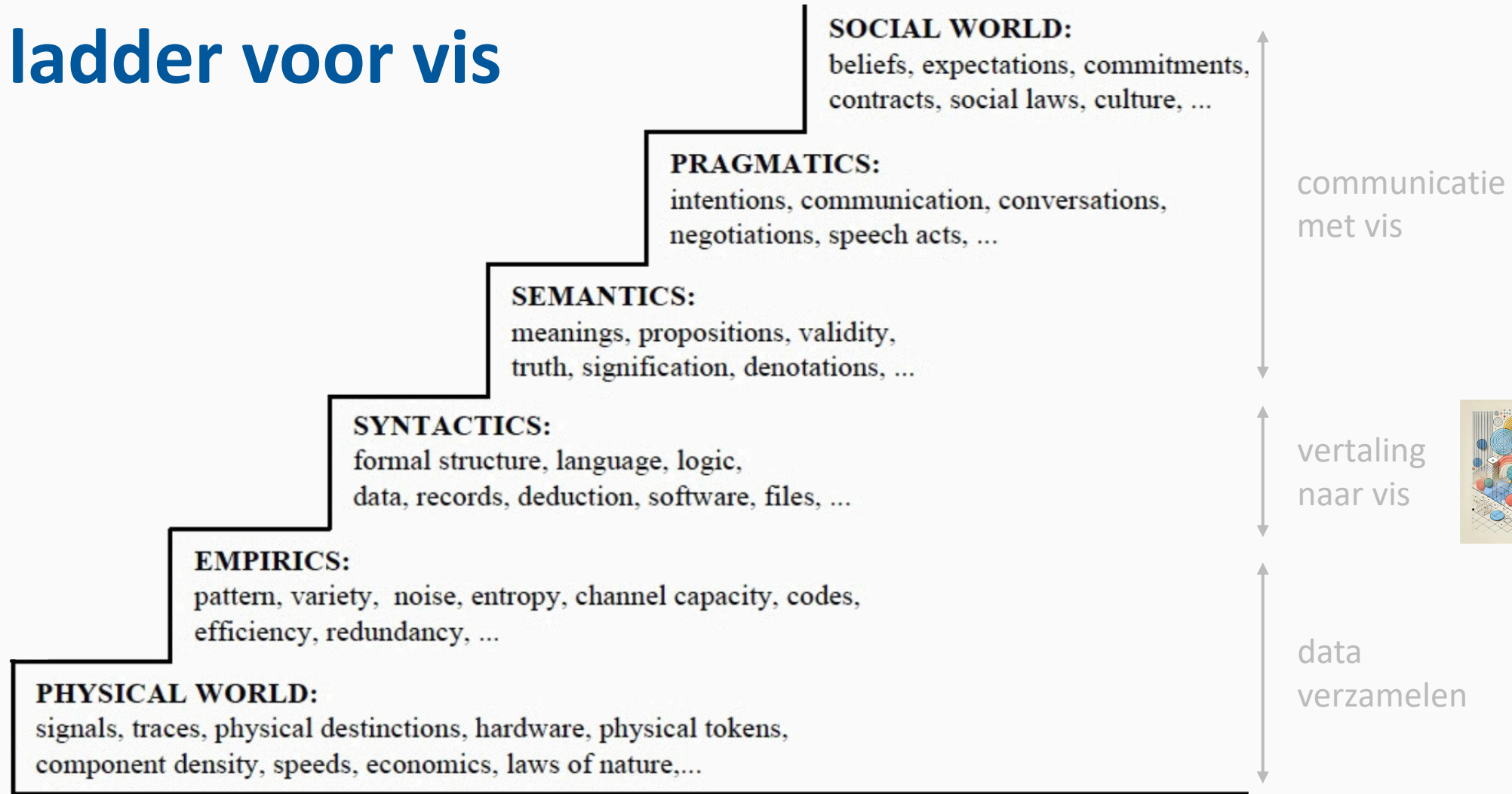

Hoorcollege 3
Inleiding ggplot2 +
hoe vis kan misleiden

Hoorcollege 4
Vis in rapporten +
interactieve vis

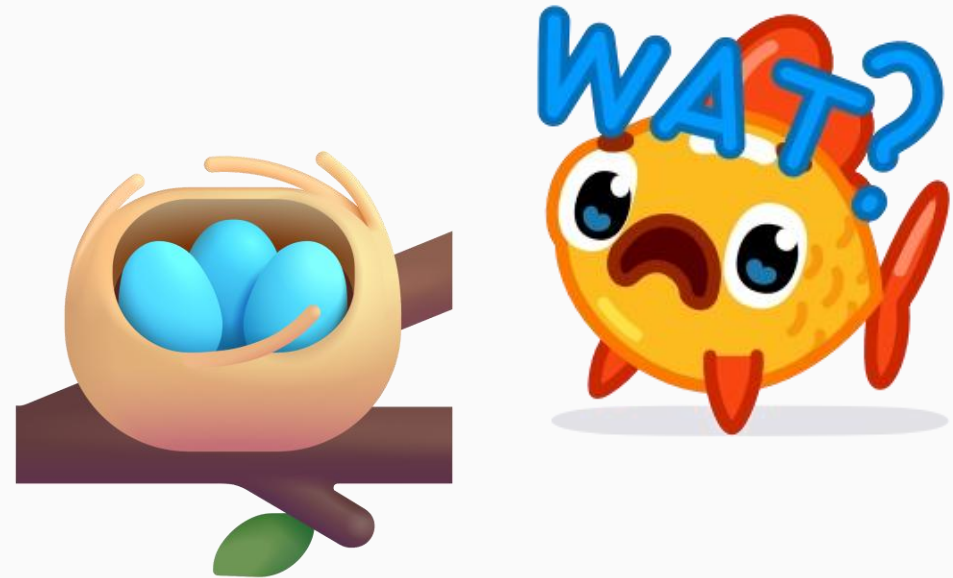
De semiotische ladder voor vis

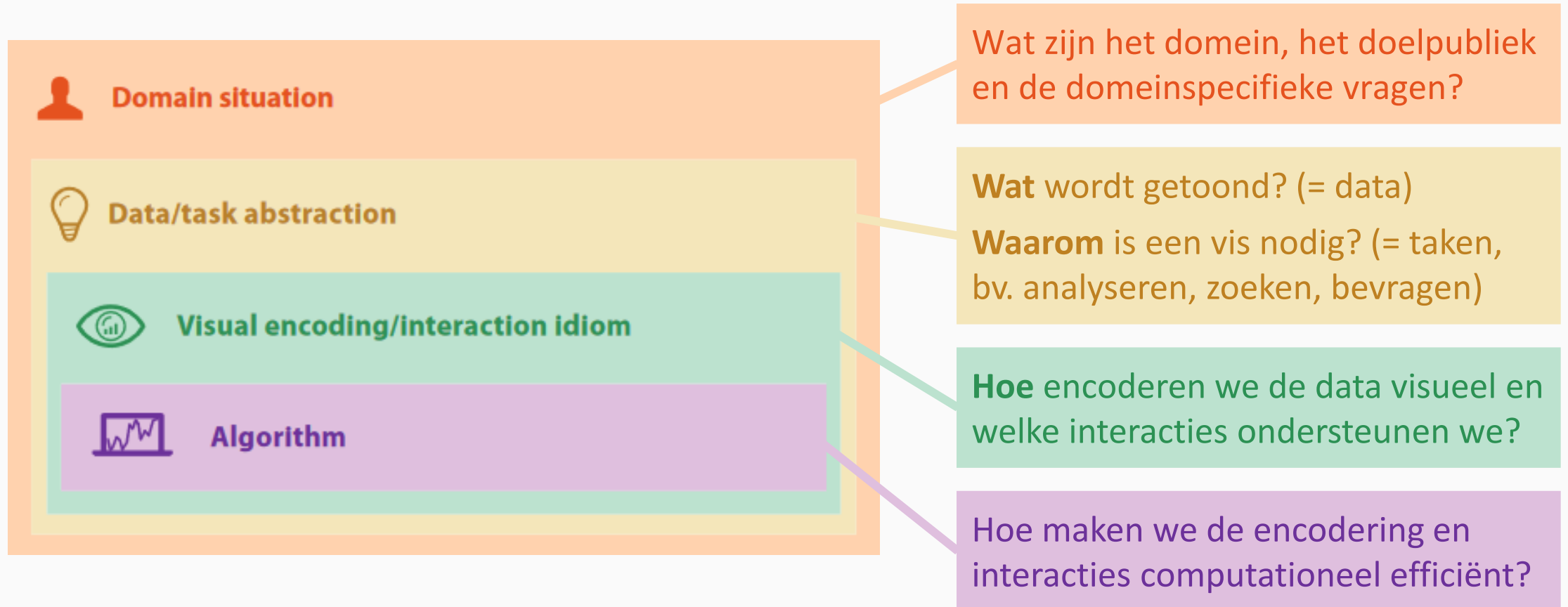
Hoorcollege 2

Theoretische fundamenteën van informatievisualisatie

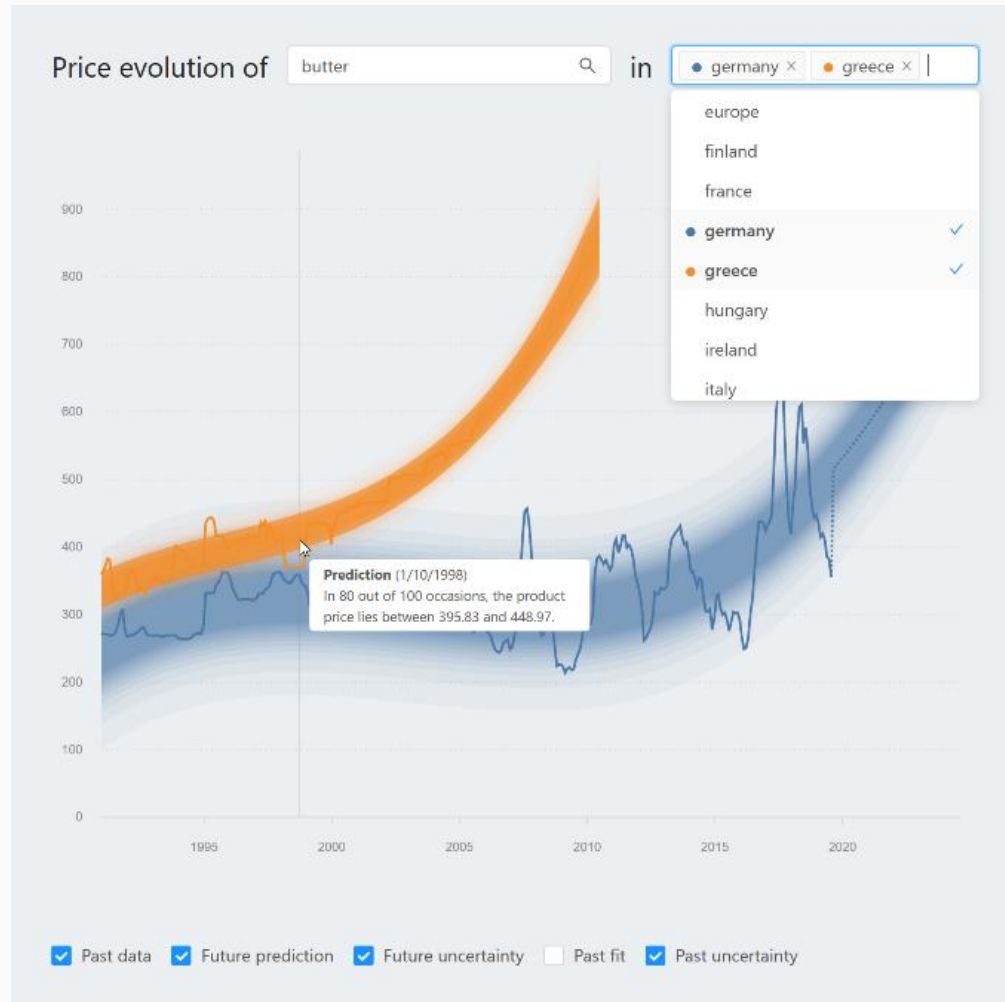
1. Het geneste model
2. Marks en channels
3. Visuele perceptie
4. Kleurgebruik

Het geneste model van Tamara Munzner

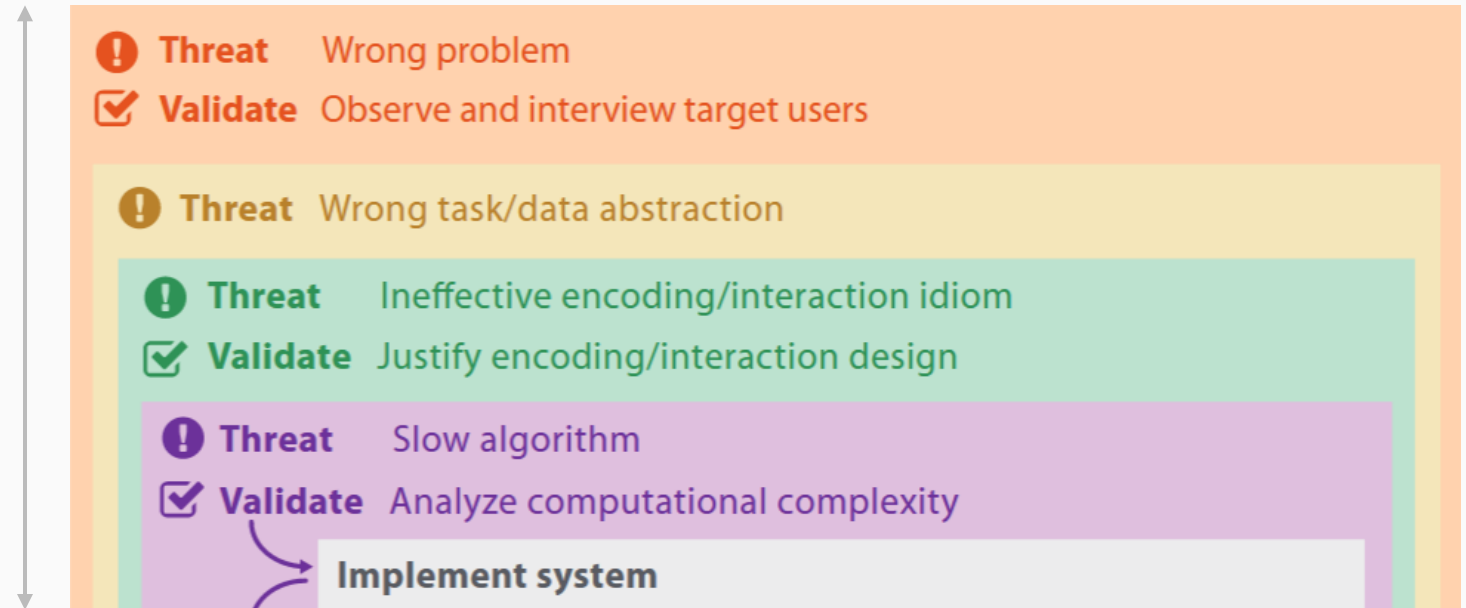

Voorbeeld

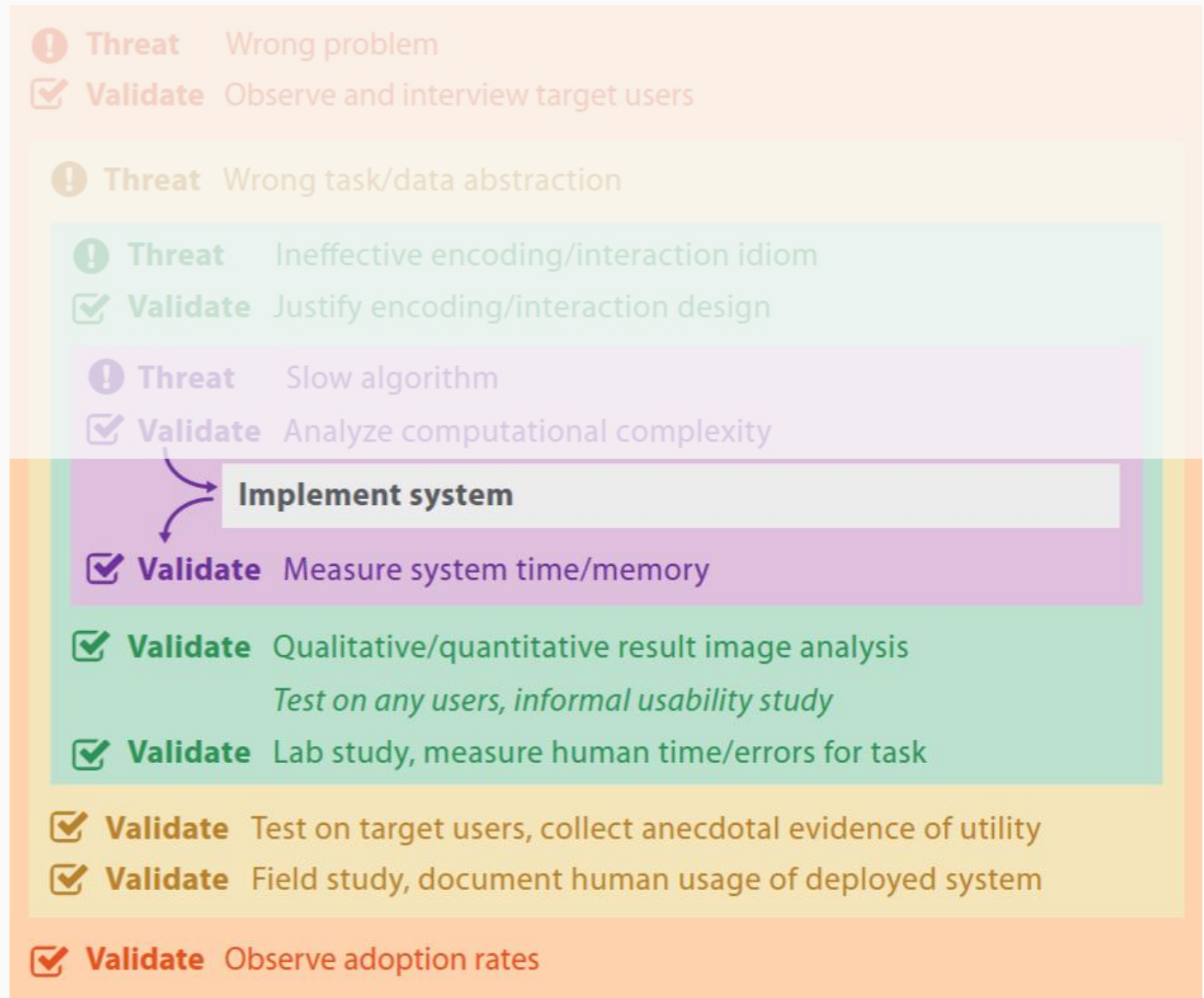
Hoe valideer je de effectiviteit van een vis?

voordat je de vis implementeert

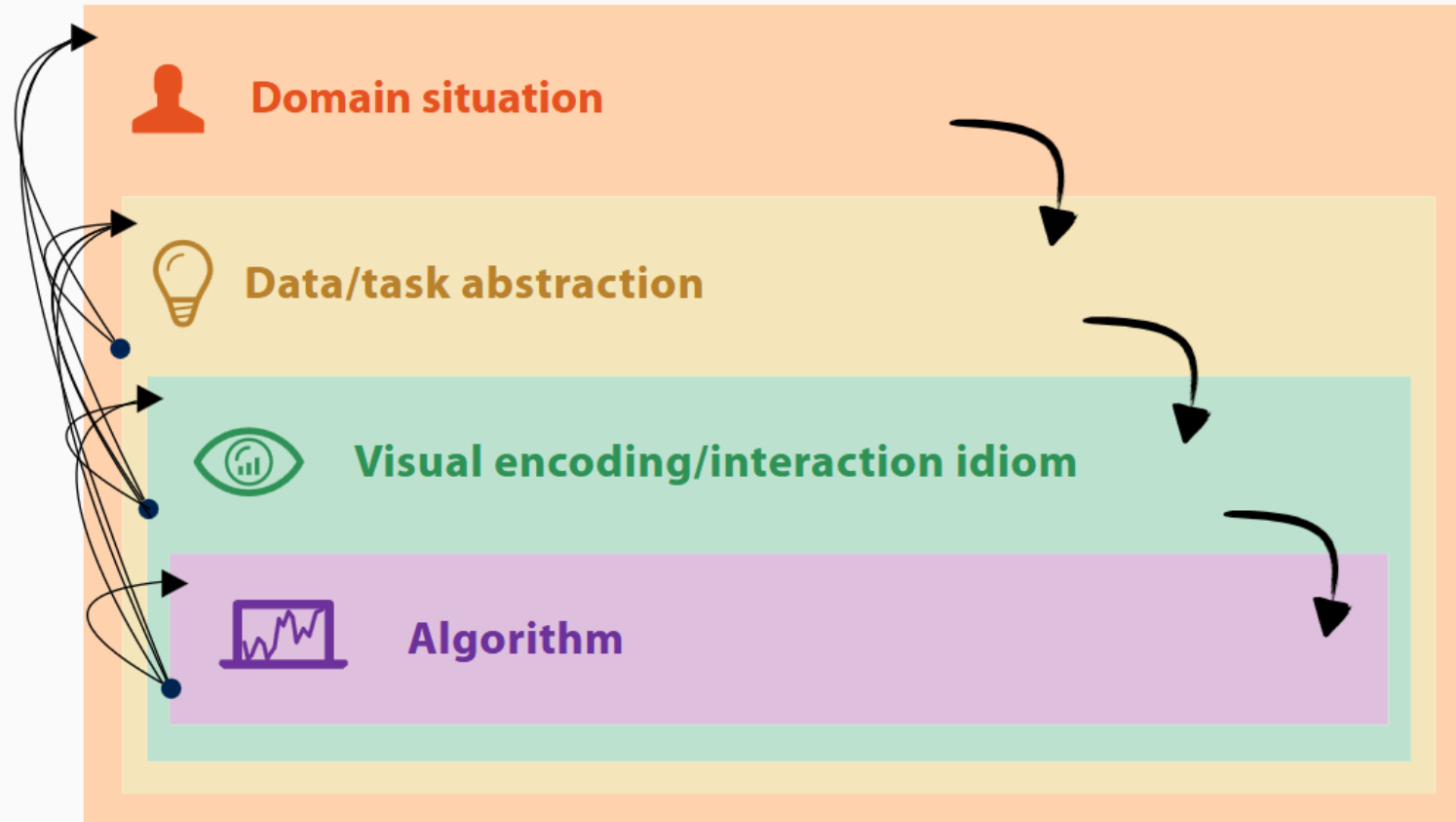

Hoe valideer je de effectiviteit van een vis?

nadat je de vis
implementeert

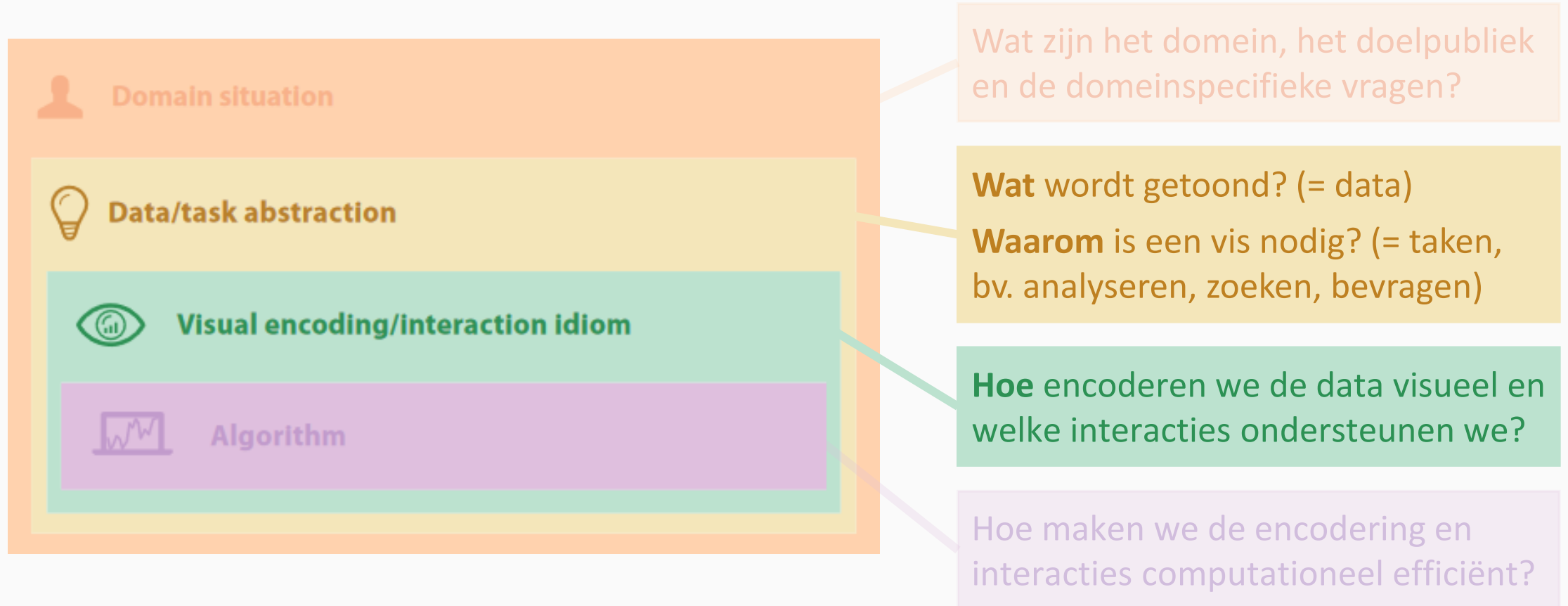
Niveaus beïnvloeden elkaar sterk

Een vis maken is een iteratief proces!

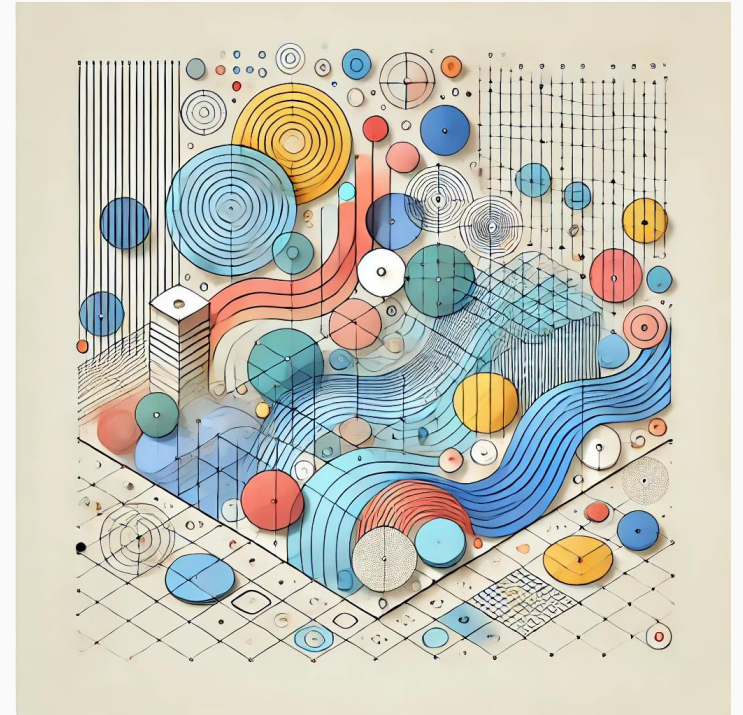
Focus in deze lessenreeks

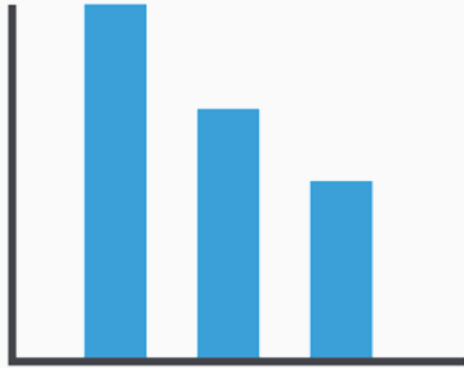
Hoorcollege 2

Theoretische fundamenteën van informatievisualisatie

1. Het geneste model
2. Marks en channels
3. Visuele perceptie
4. Kleurgebruik

Jargon om vis systematisch te bespreken

Marks stellen items of verbanden voor

Channels veranderen hoe marks er uitzien op basis van attributen

Marks

Marks as Items/Nodes

➔ Points

➔ Lines

➔ Areas

Marks as Links

➔ Containment

➔ Connection

Channels

→ Position

→ Horizontal

→ Vertical

→ Both

→ Color

→ Shape

→ Tilt

→ Size

→ Length

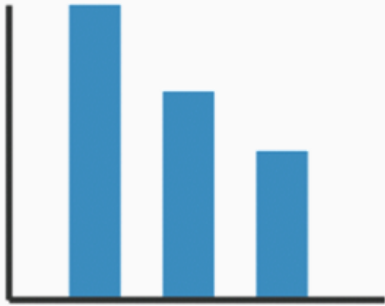
→ Area

→ Volume

Visueel encoderen: voorbeeld

Mark: lijn

Channels: lengte
+ horizontale positie

Mark: punt

Channels: horizont.
+ verticale positie

Mark: punt

Channels: vorige
+ kleur (hue)

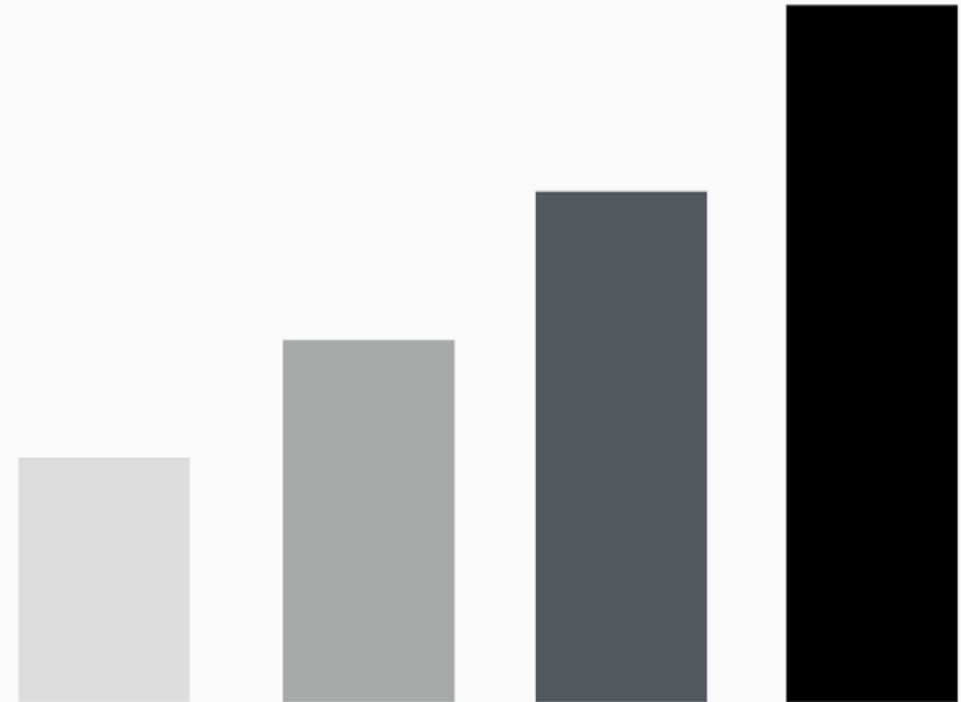
Mark: punt

Channels: vorige
+ oppervlakte

Overbodige encoding

Dezelfde data met meerdere channels encoderen. Goed idee?

- 👍 kan om extra nadruk te leggen
- 👎 je verliest beschikbare channels

Zowel lengte als luminantie
encoderen een hoeveelheid

Marktypes hebben restricties

Punten (OD)

- 0 grootte-restricties
- Grootte en vorm kunnen nog variëren

Lijnen (1D)

- 1 grootte-restrictie (lengte)
- Breedte kan nog variëren

Vlakken (2D)

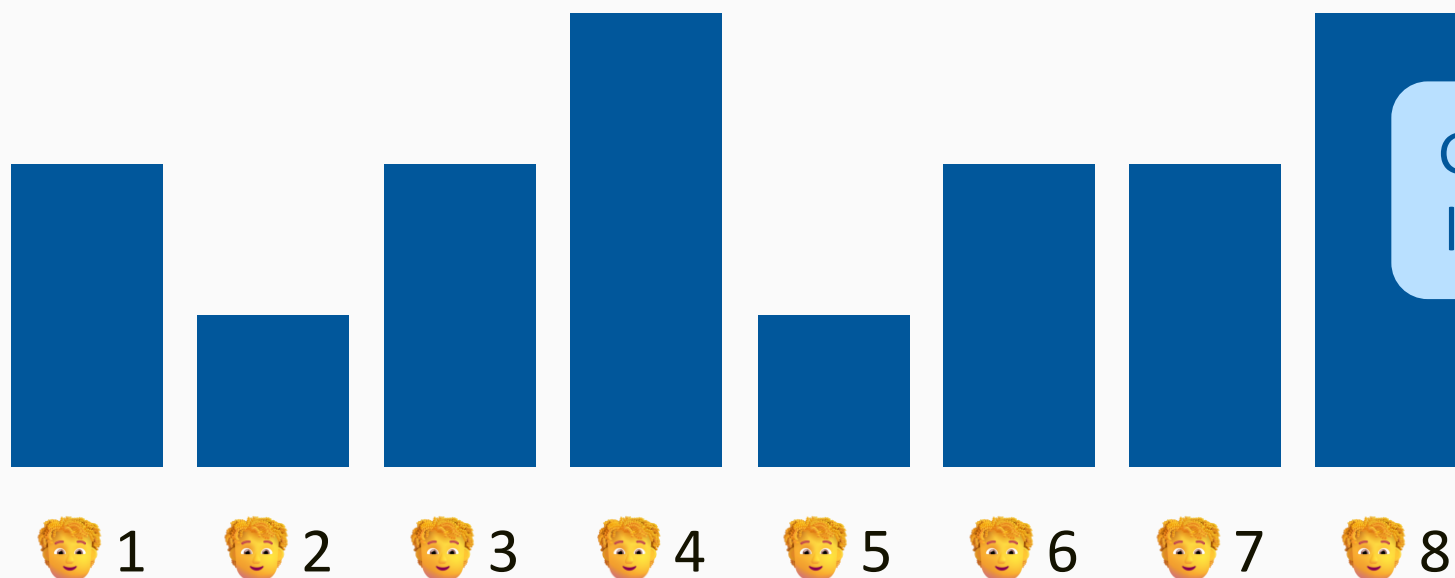
- 2 grootte-restricties (lengte en breedte)
- Grootte en vorm kunnen niet variëren

Welke channels gebruik je best?

Expressiviteit = het channeltype moet aansluiten bij het datatype

Effectiviteit = sommige channels zijn beter dan anderen

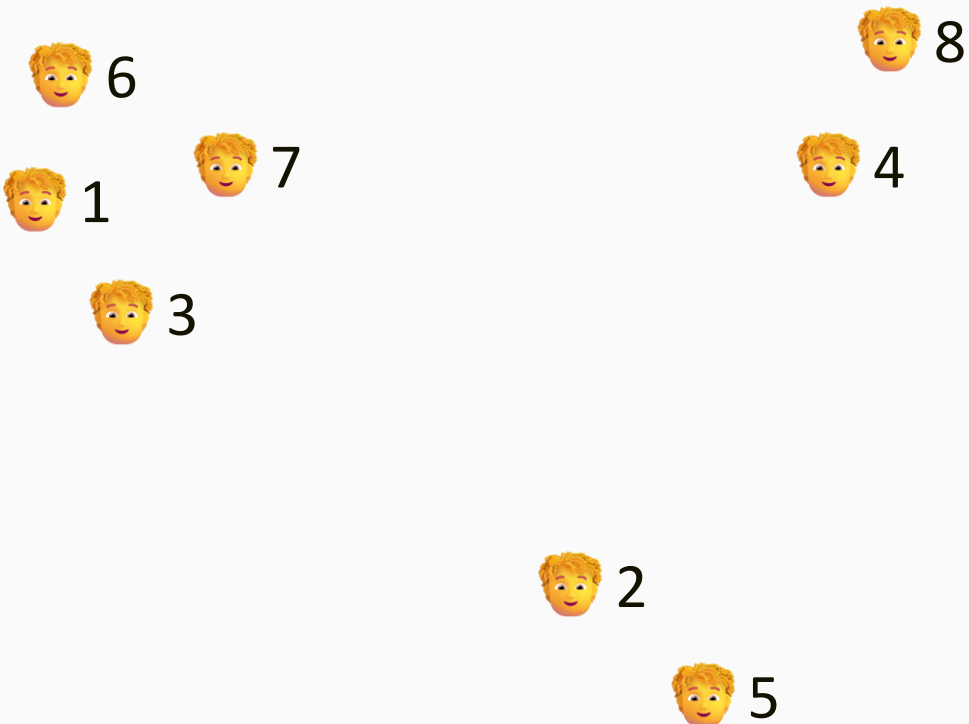
Wat zijn de groepen? Wie zit waarin?

Groepen encoderen met
lengte houdt geen steek

Wat zijn de groepen? Wie zit waarin?

Positie is veel geschikter om groepen aan te duiden

Hoeveel langer is de onderste balk?

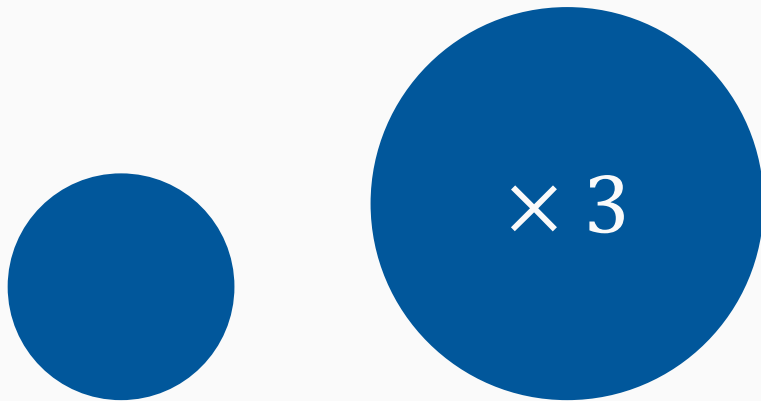
Hoeveel langer is de onderste balk?

Lengtes vergelijken is behoorlijk gemakkelijk, maar wordt moeilijker naarmate het verschil toeneemt

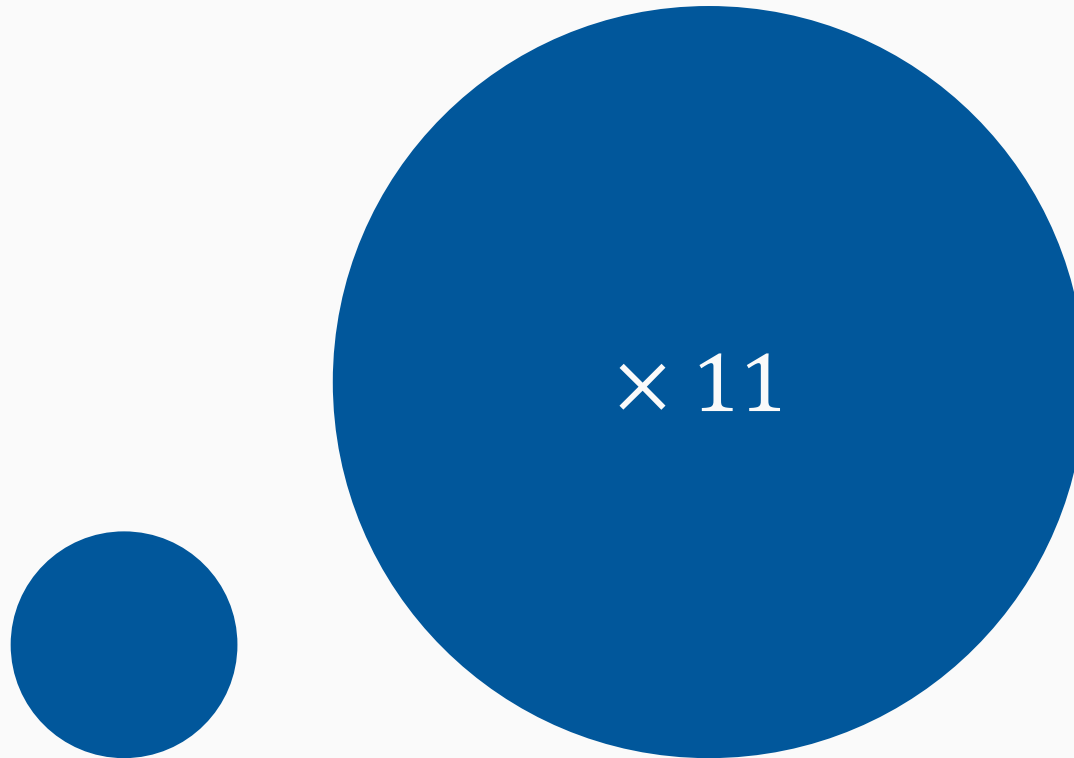

× 11

Hoeveel groter is de rechter cirkel?

Hoeveel groter is de rechter cirkel?

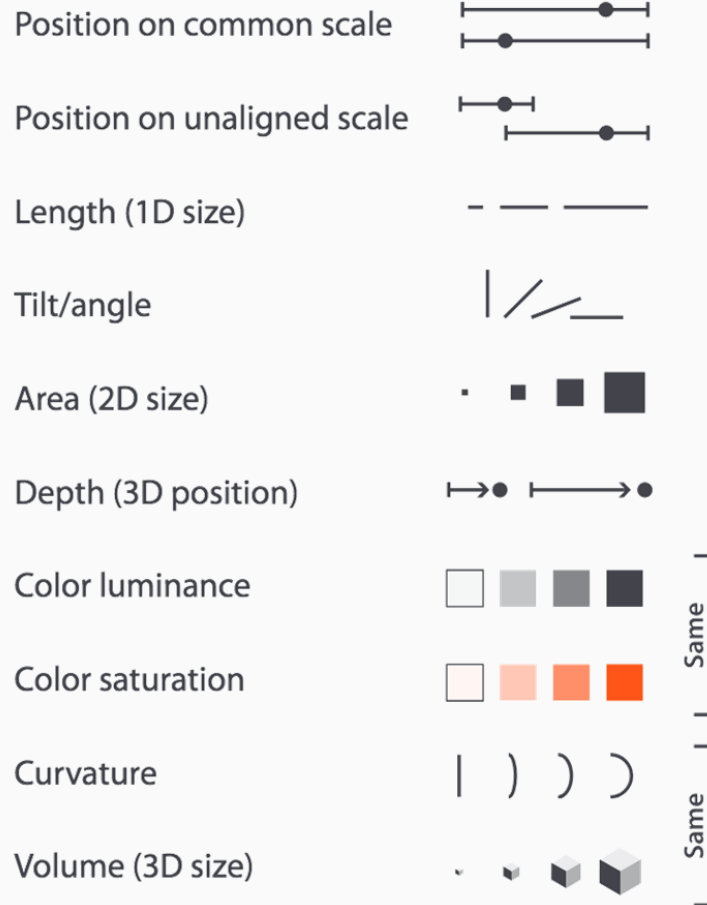

Oppervlaktes vergelijken is lastig en wordt snel moeilijker naarmate het verschil toeneemt

Expressiviteit en effectiviteit van channels

➔ **Magnitude Channels: Ordered Attributes**

➔ **Identity Channels: Categorical Attributes**

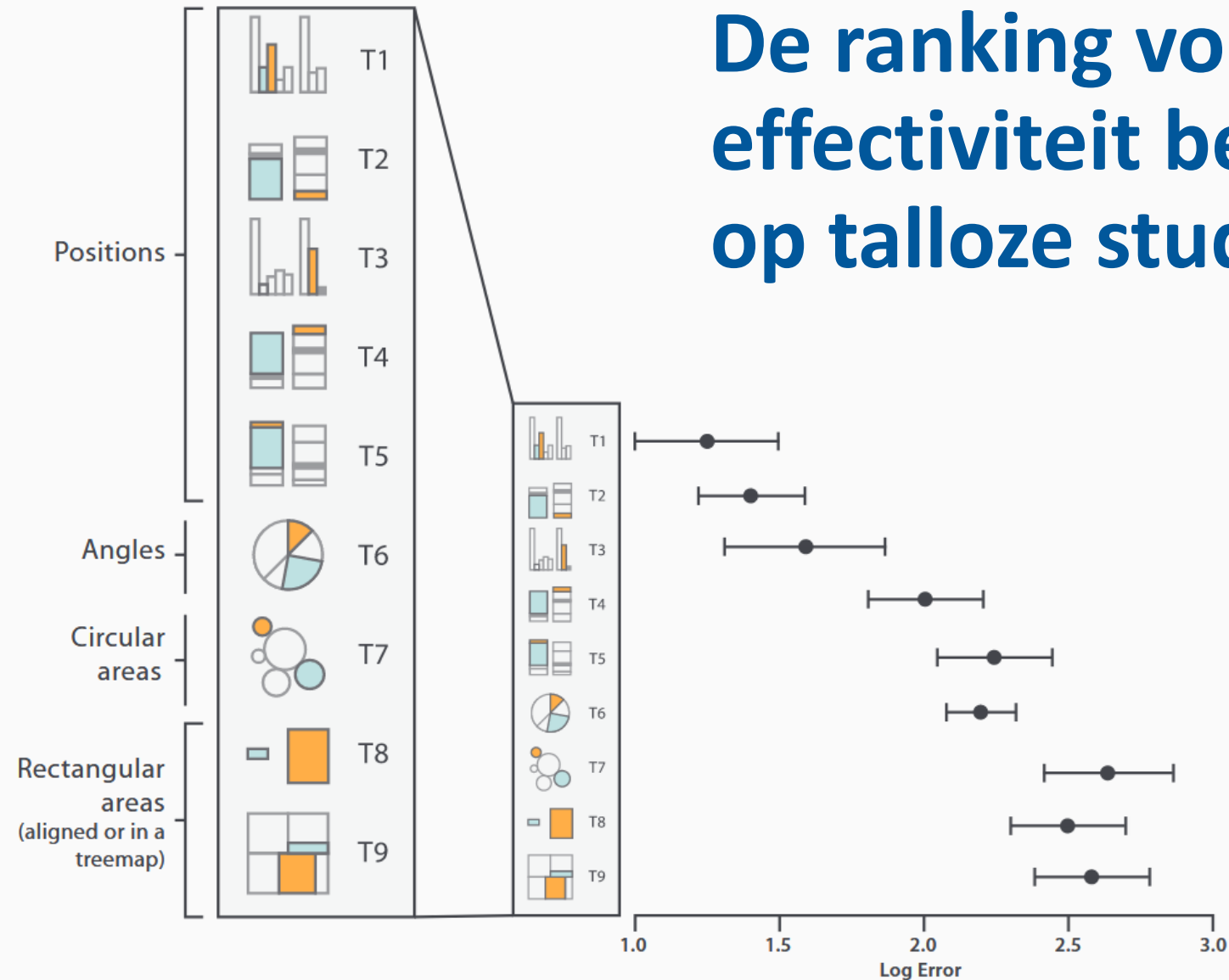
Gebruik geschikte en eerst de effectiefste channels!

	Association The marks can be perceived as SIMILAR	Selection The marks are perceived as DIFFERENT, forming families	Order The marks are perceived as ORDERED	Quantity The marks are perceived as PROPORTIONAL to each other
Size				
Value				
Texture				
Colour				
Orientation				
Shape				

De expressiviteit
van channels is
lang bestudeerd

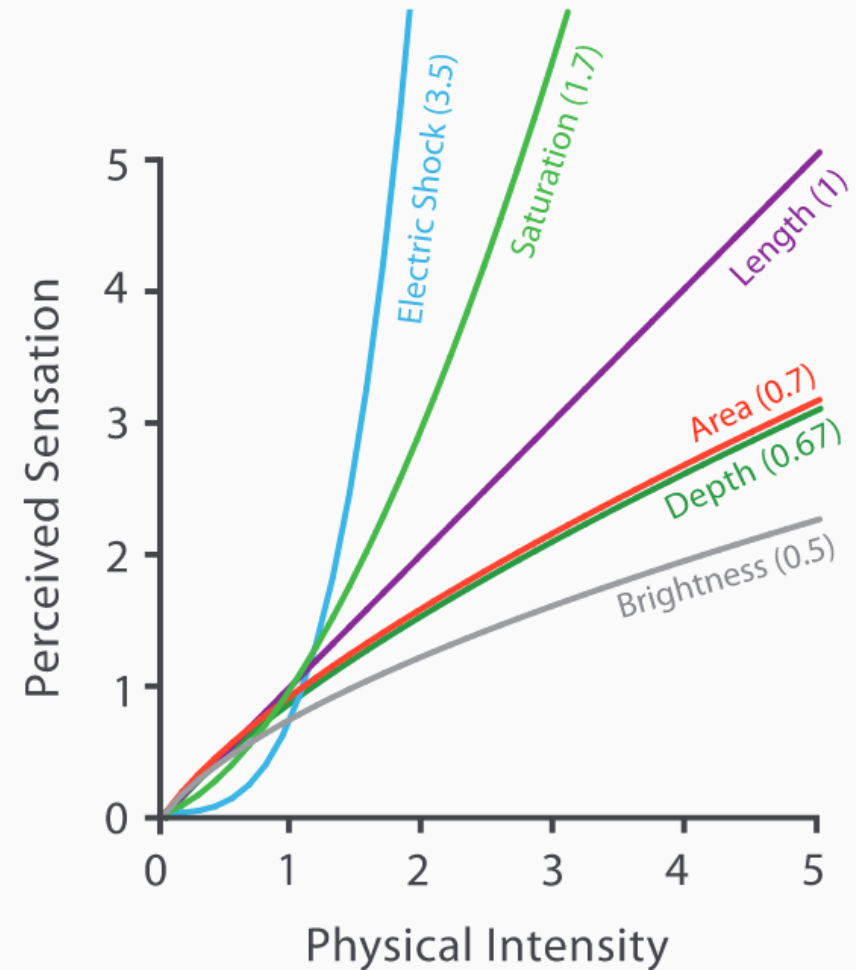
De ranking volgens effectiviteit berust op talloze studies

De ranking volgens effectiviteit berust op talloze studies

Er is een exponentieel verband ($S = I^n$) tussen ervaren en “echte” intensiteit voor verschillende sensoren bij mensen

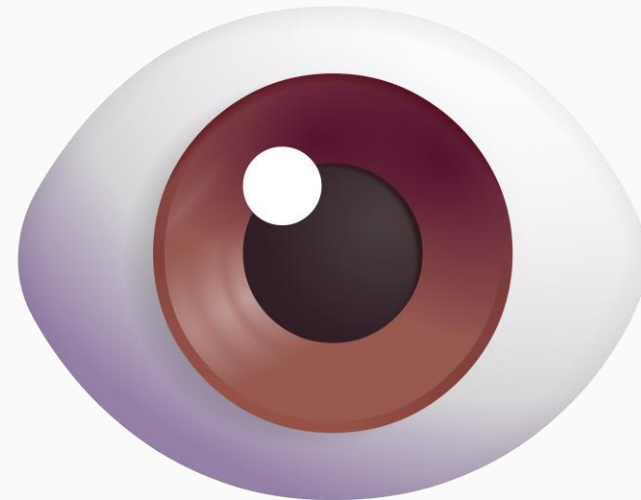
Vb.: perceptie van lengte is accuraat, oppervlakte wordt onderschat

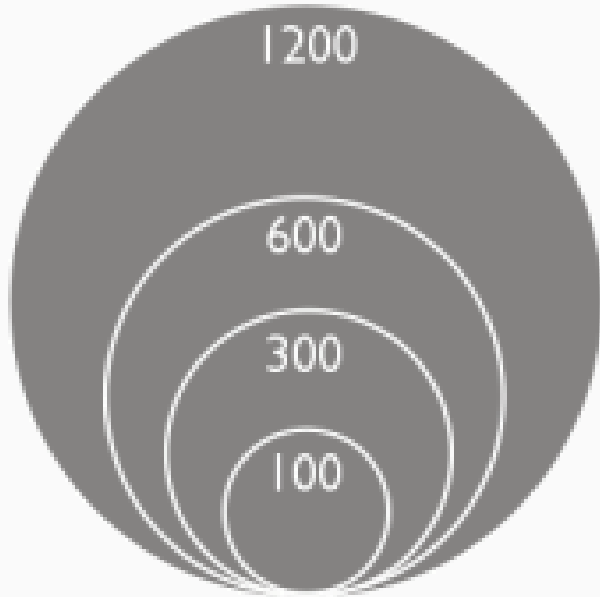
Hoorcollege 2

Theoretische fundamenteën van informatievisualisatie

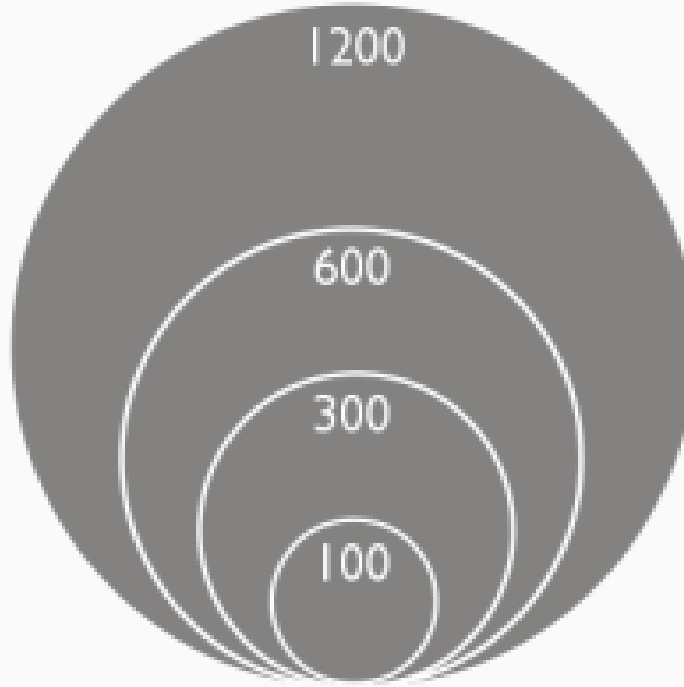
1. Het geneste model
2. Marks en channels
3. Visuele perceptie
4. Kleurgebruik

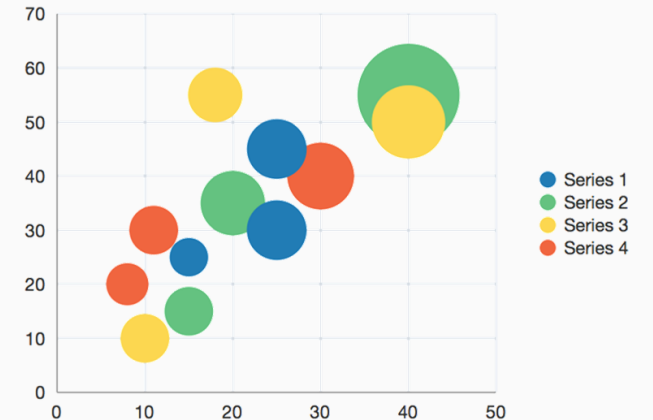
Welke verhoudingen zijn correct?

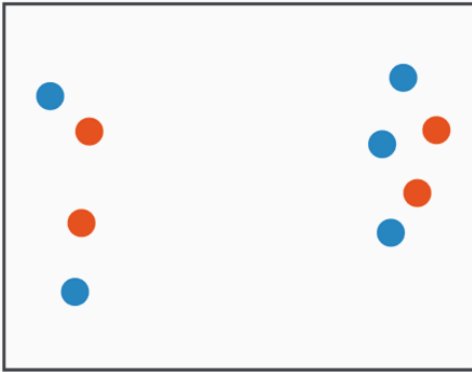
Verhoudingsgewijs
correct

Schaal aangepast aan de menselijke
perceptie (= Flannery's compensatie)

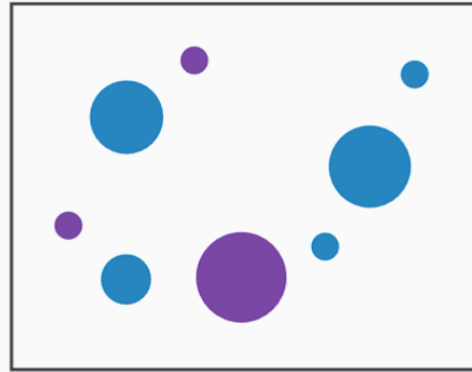

Effectiviteit van meerdere channels samen

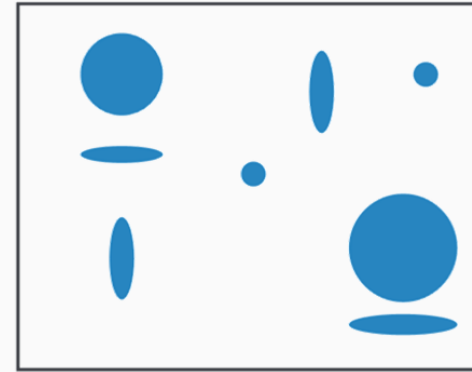
Positie en kleur
(hue) zijn **separabel**

We zien 2 groepen

Grootte en kleur (hue)
interfereren wat

We zien 2 groepen

Breedte en lengte
interfereren (sterk)

We zien 3 groepen

Rood en groen
interfereren sterk

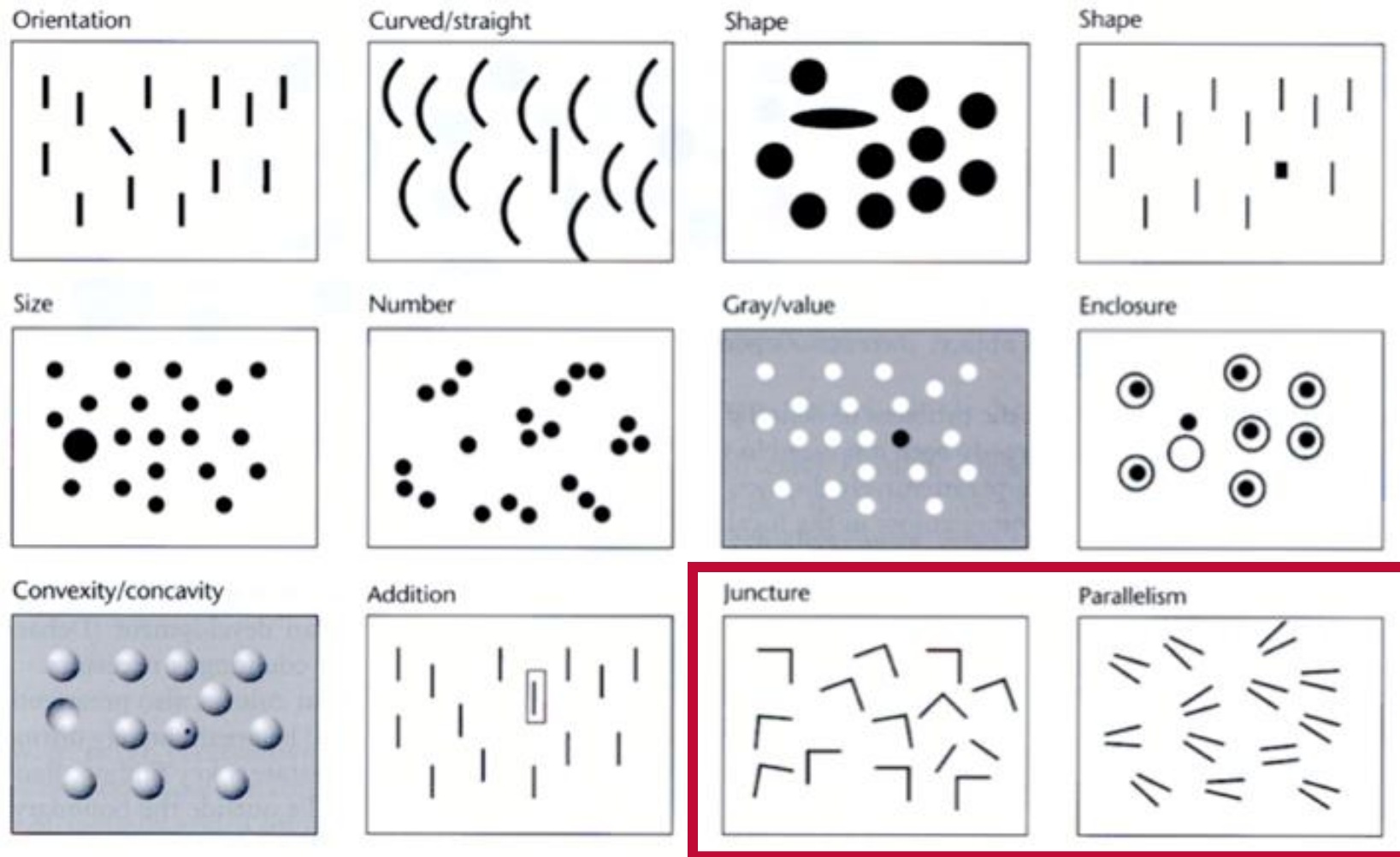
We zien 4 groepen

Popout

Sommige channels kunnen gebruikt worden om dingen te laten uitspringen

Ook gekend als *pre-attentive processing*

Popout

Verbinding en
evenwijdigheid zorgen
niet voor popout

Popout: voorbeeld

Tel het aantal 3'en:

1281768756138976546984506985604982826762
9809858458224509856458945098450980943585
9091030209905959595772564675050678904567
8845789809821677654876364908560912949686

Popout: voorbeeld

Tel het aantal 3'en:

12817687561**3**8976546984506985604982826762
980985845822450985645894509845098094**3**585
90910**3**0209905959595772564675050678904567
8845789809821677654876**3**64908560912949686

Popout: reclamecampagne

Popout: reclamecampagne

Popout: reclamecampagne

Popout: reclamecampagne

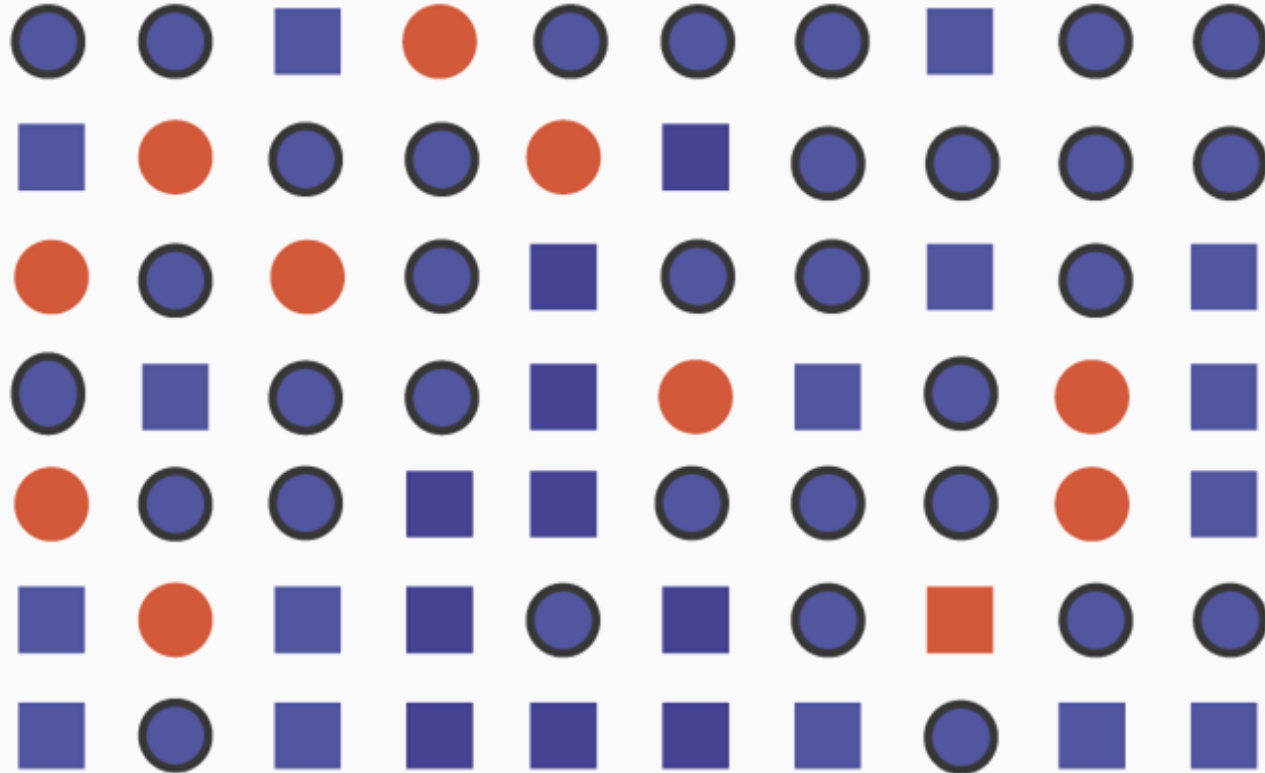
Popout: reclamecampagne

Popout: reclamecampagne

Popout: zie je meteen het rode vierkant?

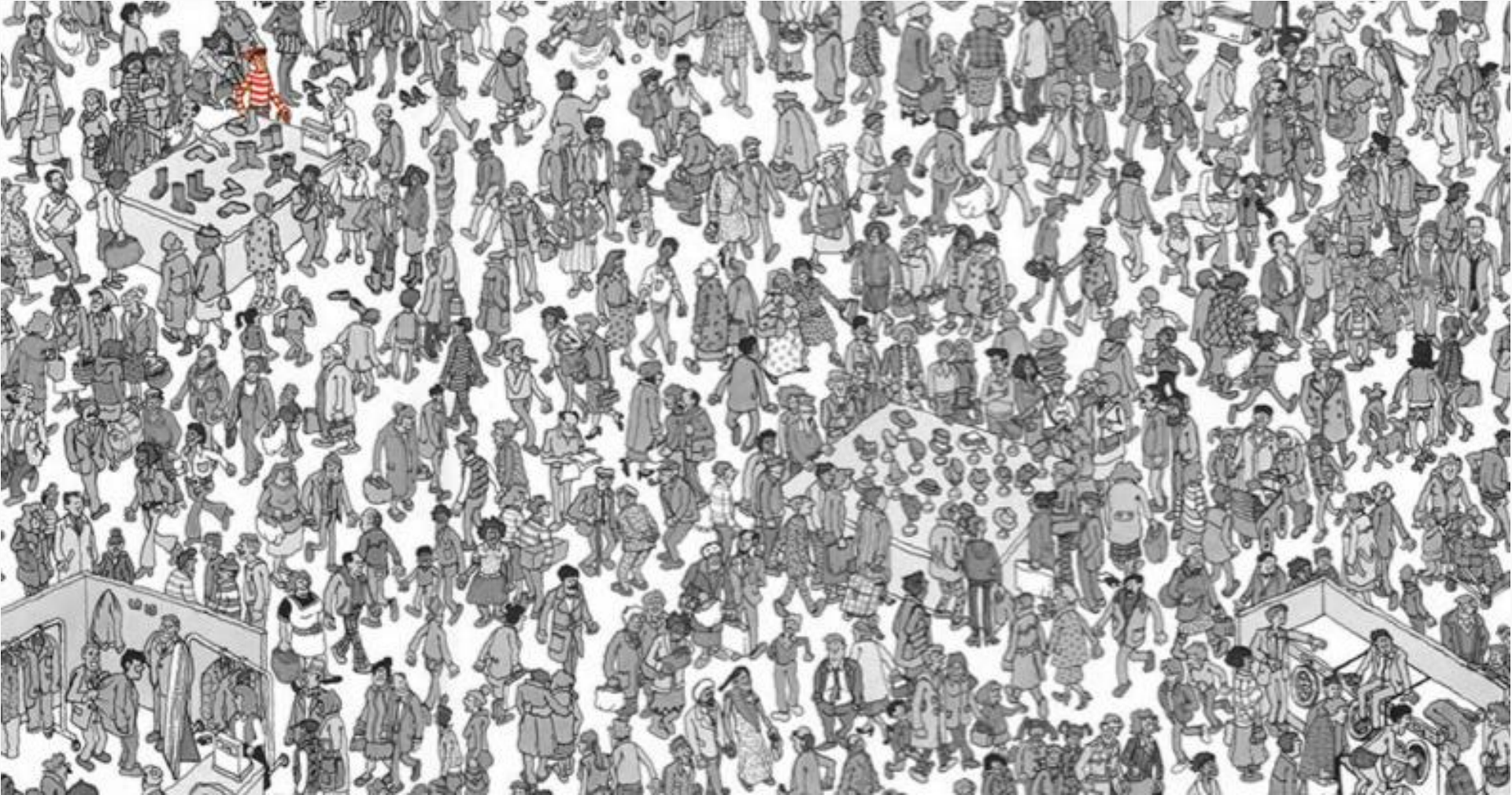
Popout werkt niet altijd
als meerdere channels
gecombineerd zijn

Popout: waar is Wally?

Popout: waar is Wally?

Hoorcollege 2

Theoretische fundamenten van informatievisualisatie

1. Het geneste model
2. Marks en channels
3. Visuele perceptie
4. Kleurgebruik

De meerwaarde van kleur

Zoek de kersen

Er is ontzettend veel te zeggen over kleuren!

Aandachtspunt 1: kleurenblindheid

NORMAL
VISION

PROTANOPIA
RED-BLIND
♂ 1% ♀ 0.02%

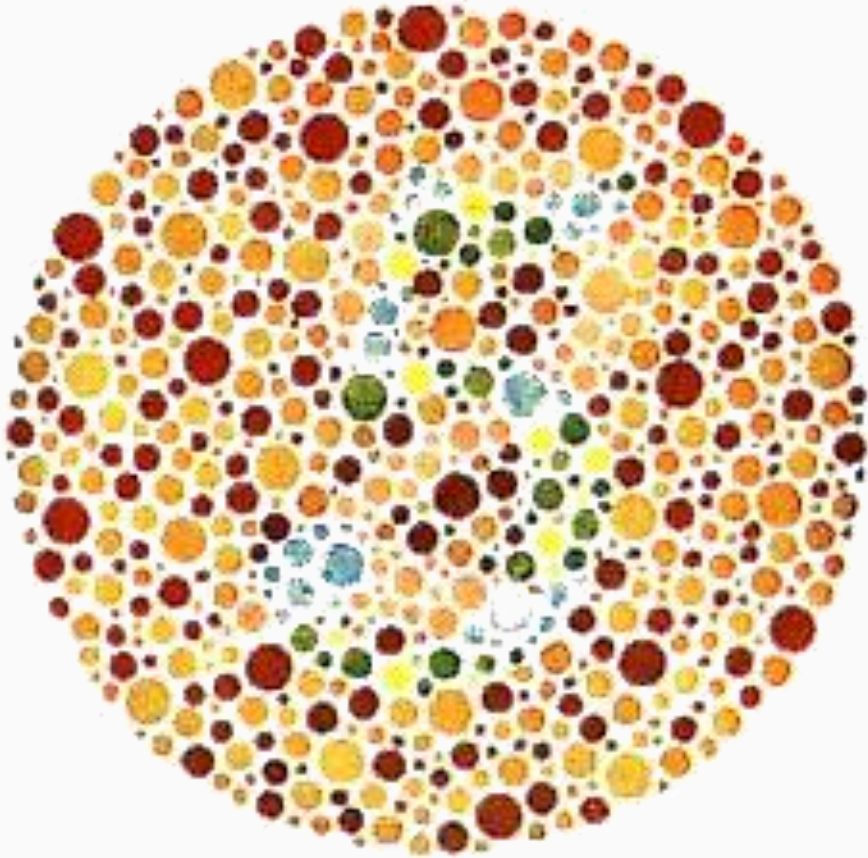

DEUTERANOPIA
GREEN-BLIND
♂ 1% ♀ 0.01%

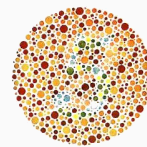
TRITANOPIA
BLUE-BLIND
♂♀ <0.03%

Aandachtspunt 1: kleurenblindheid

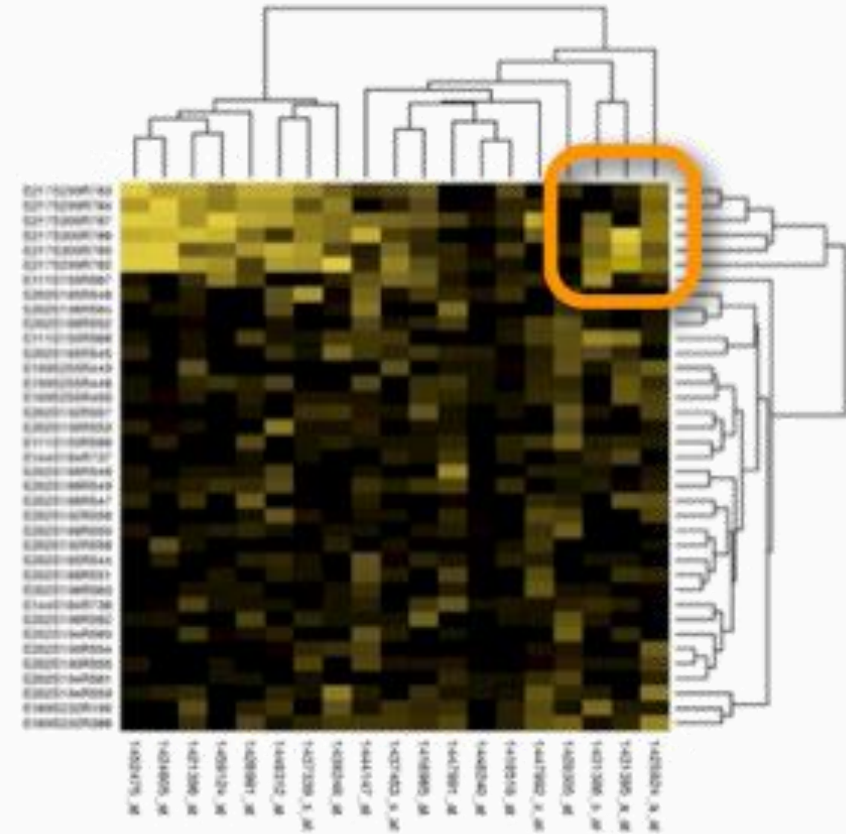
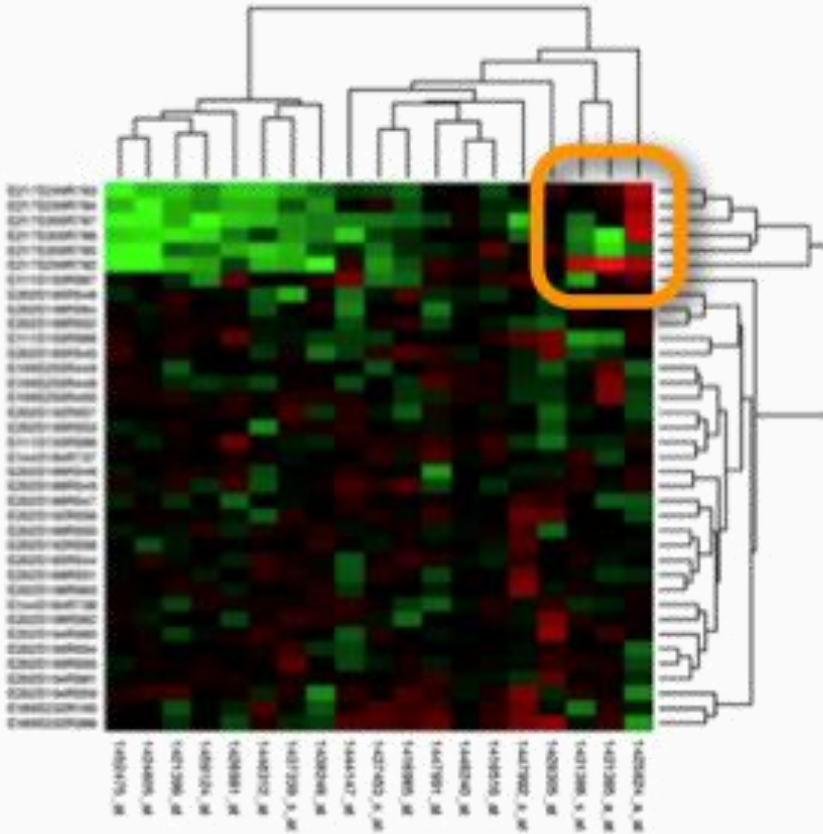

Geen kleurenblindheid: je ziet een 5

Rood/groen-kleurenblindheid: je ziet een 2

Aandachtspunt 1: kleurenblindheid

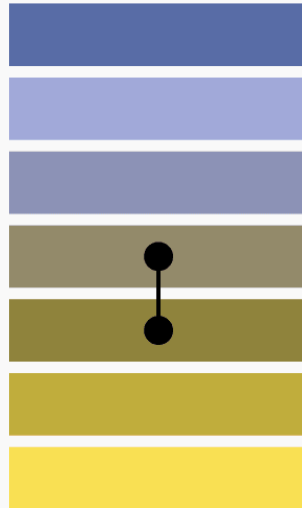
Oplossingen voor kleurenblinden

Veilige paletten

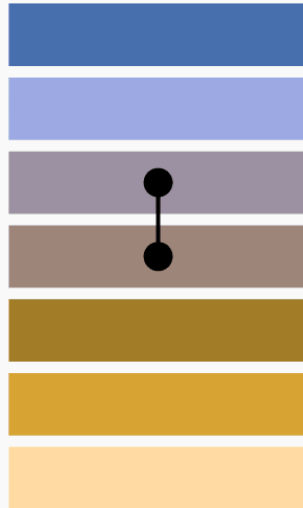
WHAT PEOPLE
WITH NORMAL
VISION SEE

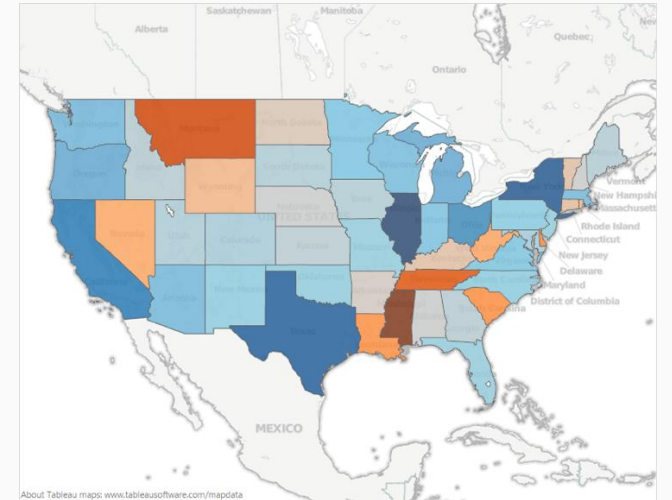
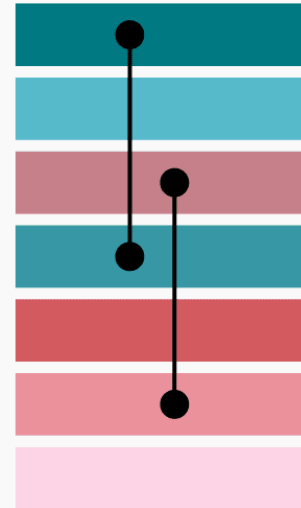
PROTANOPIA
RED-BLIND
1% OF MEN

DEUTERANOPIA
GREEN-BLIND
1% OF MEN

TRITANOPIA
BLUE-BLIND
<1% OF BOTH

Blauw-oranje is veilig

Hoe meer kleuren, hoe onveiliger en
hoe meer nood aan andere oplossingen...

Oplossingen voor kleurenblinden

Symbolen

● ITALY	— ITALY
● USA	× USA
● FRANCE	✓ FRANCE
● UK	× UK

WHAT PEOPLE WITH NORMAL
VISION SEE

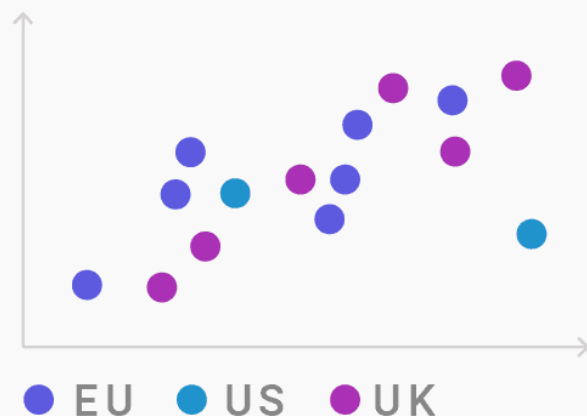
● ITALY	— ITALY
● USA	× USA
● FRANCE	✓ FRANCE
● UK	× UK

WHAT GREEN-BLIND PEOPLE SEE
1% OF MEN

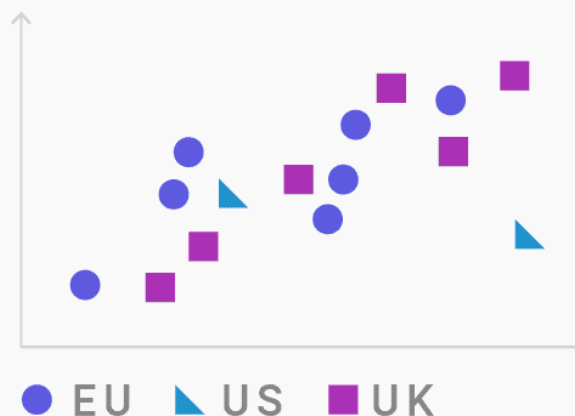

Oplossingen voor kleurenblinden

Vormen

Goed

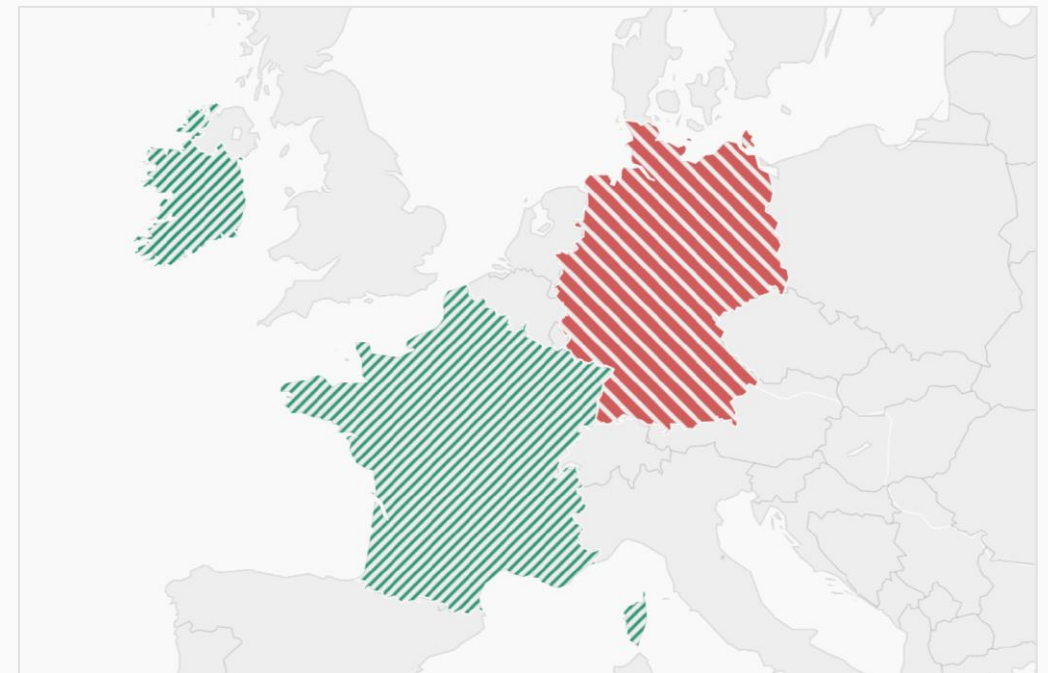
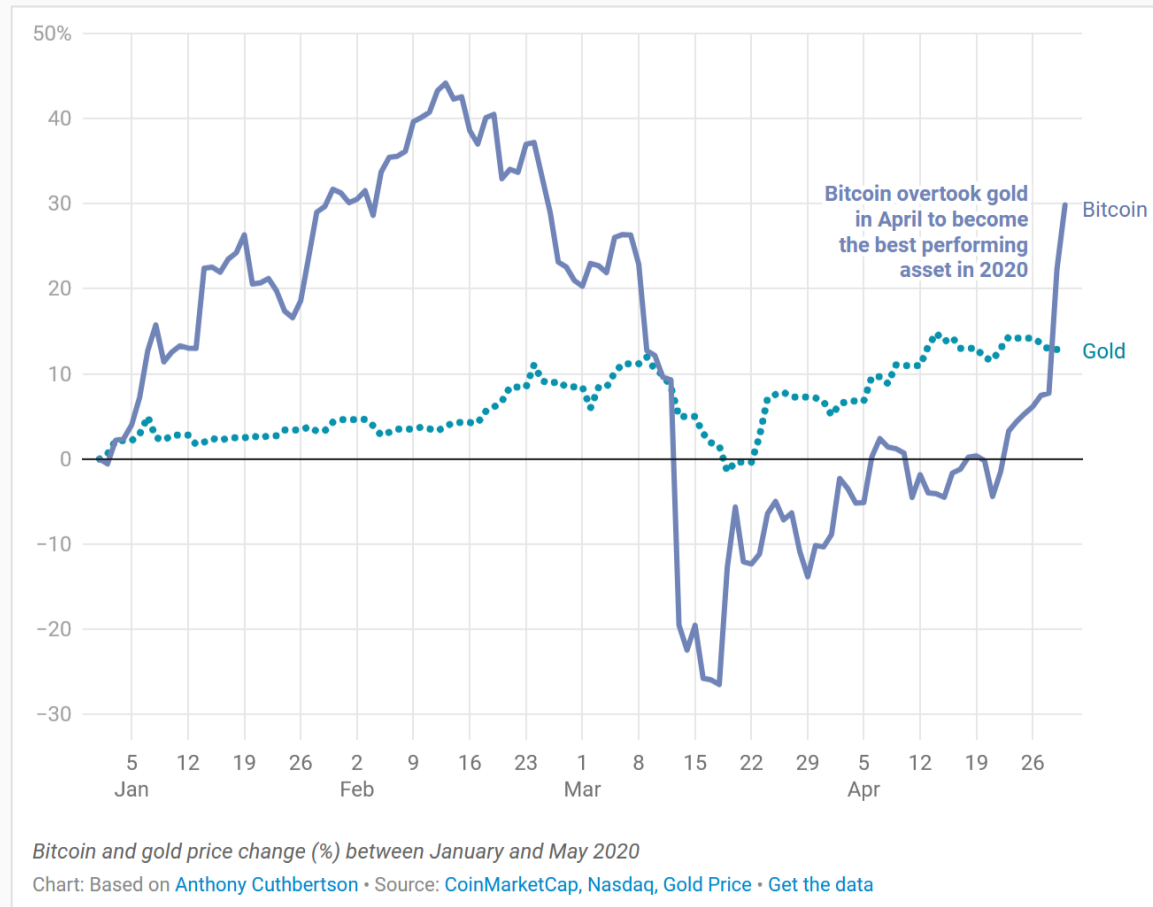
Beter

Gebruik maximaal
3-4 vormen!

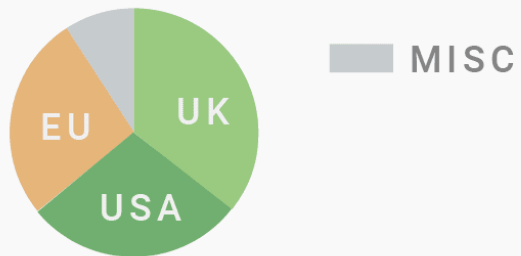
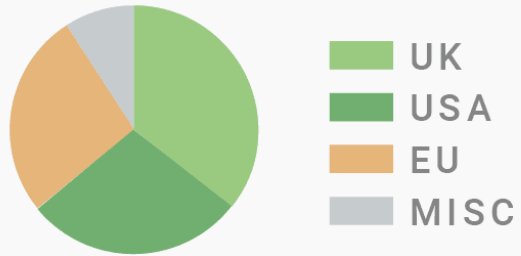
Oplossingen voor kleurenblinden

Patronen

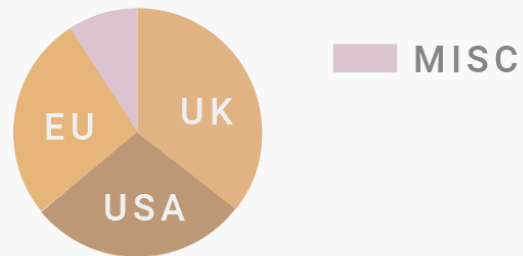
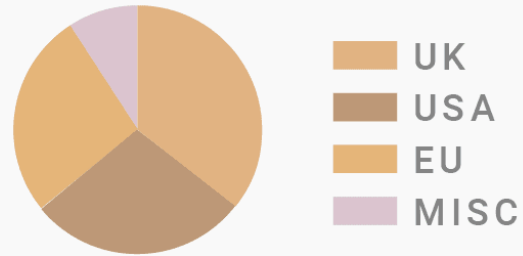

Oplossingen voor kleurenblinden

Directe labels

WHAT PEOPLE WITH NORMAL
VISION SEE

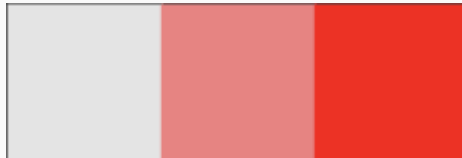
WHAT GREEN-BLIND PEOPLE SEE
1% OF MEN

Aandachtspunt 2: kleuren hebben betekenis

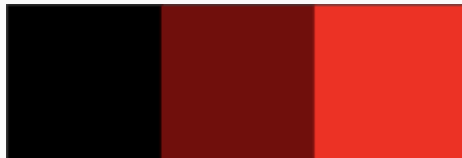
Hue

De kleuren rood, paars, blauw, groen ...

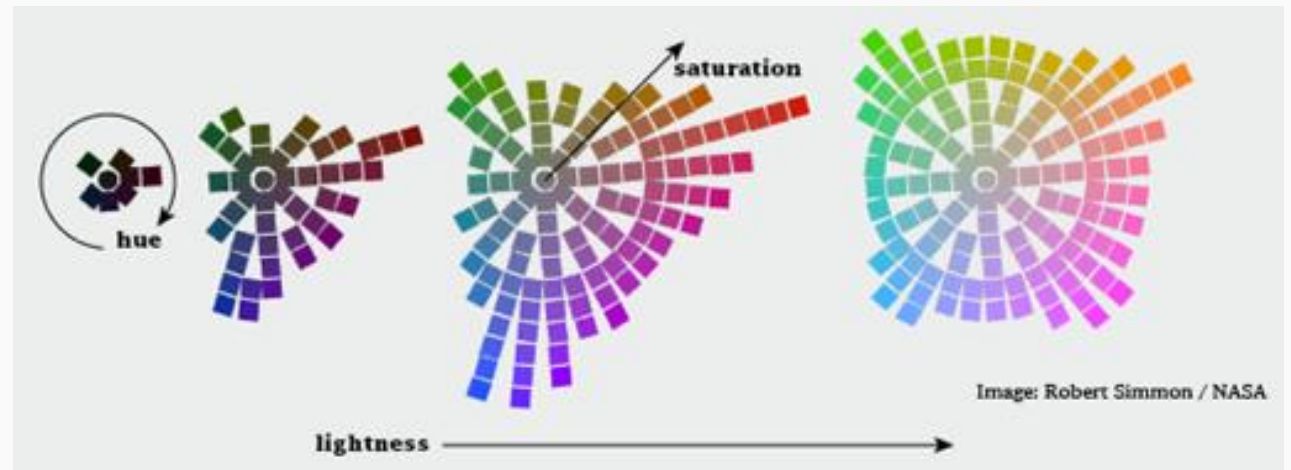

Saturatie

De intensiteit van de kleur

Helderheid

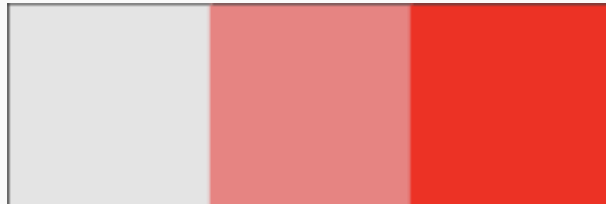

Kleuren afstemmen op datatypes

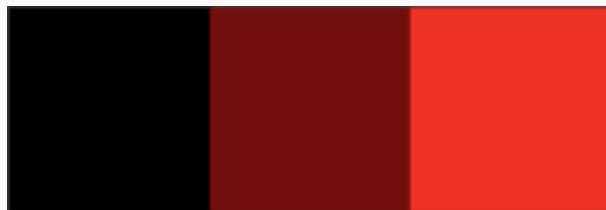
Hue

Categorische data

Saturatie

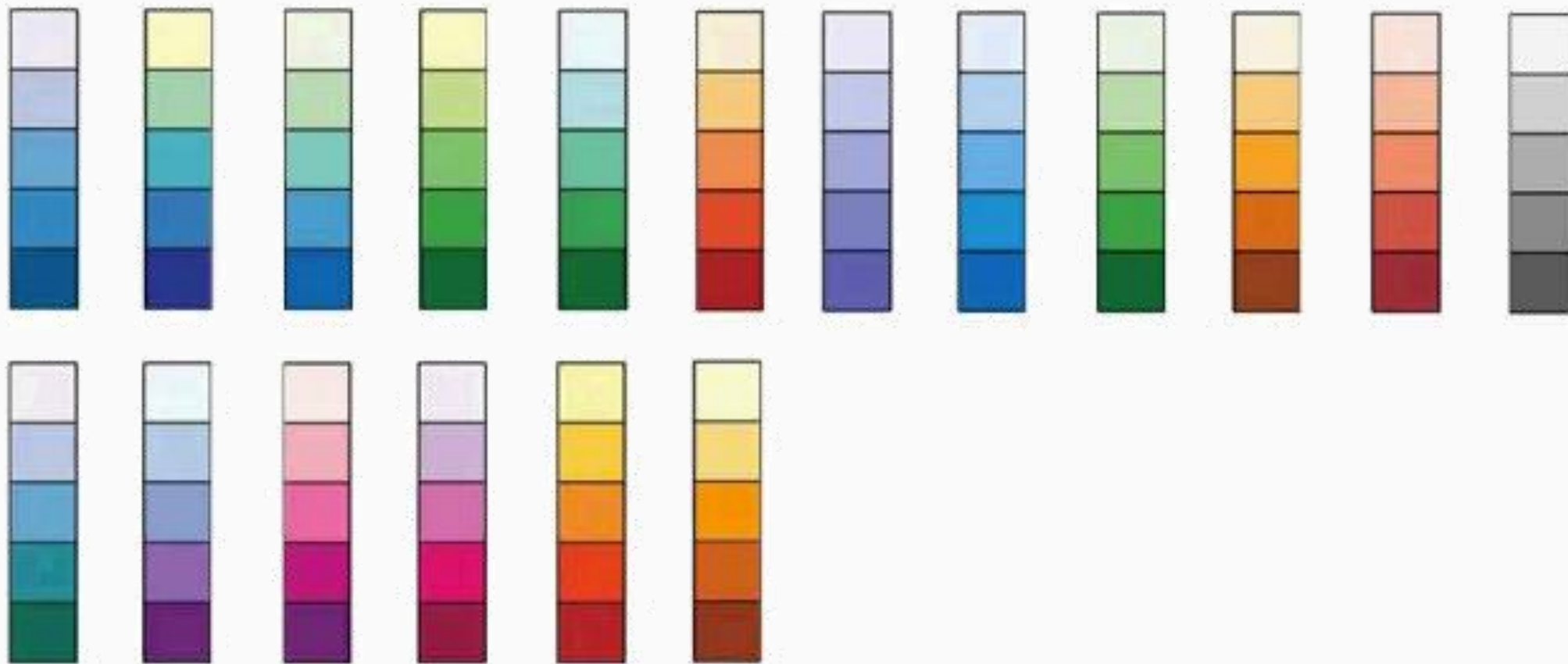
Ordinale and kwantitatieve data

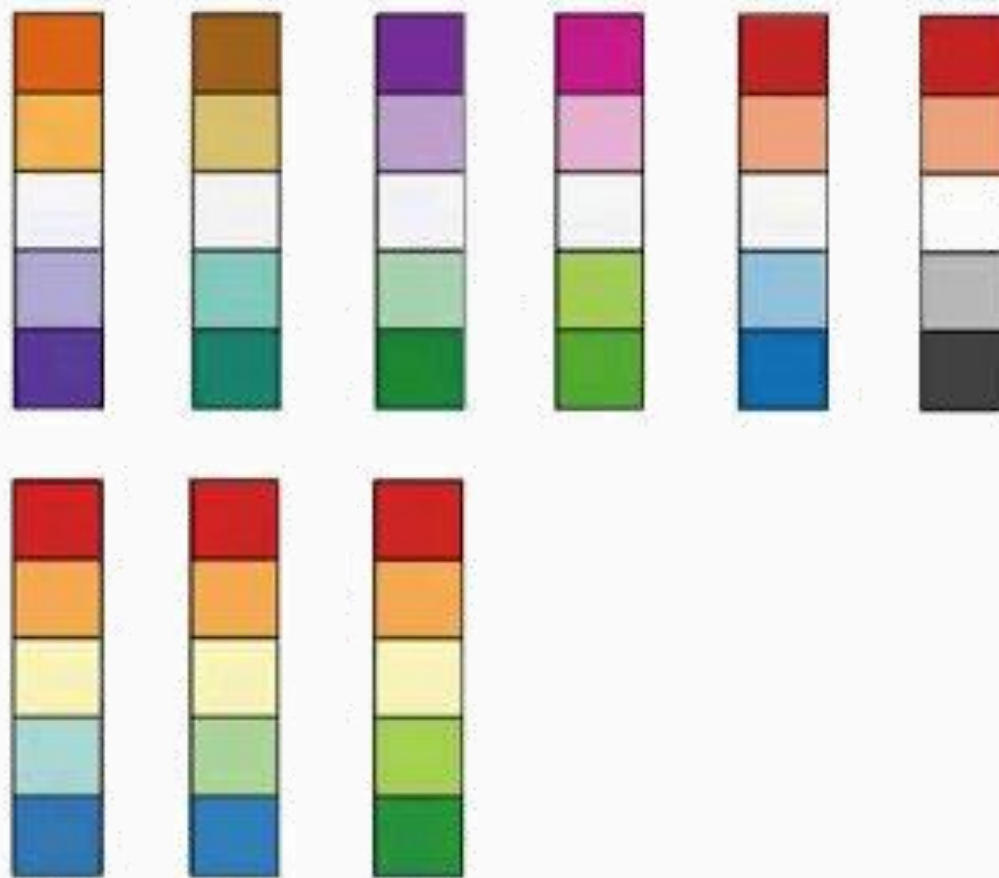
Helderheid

Ordinale and kwantitatieve data

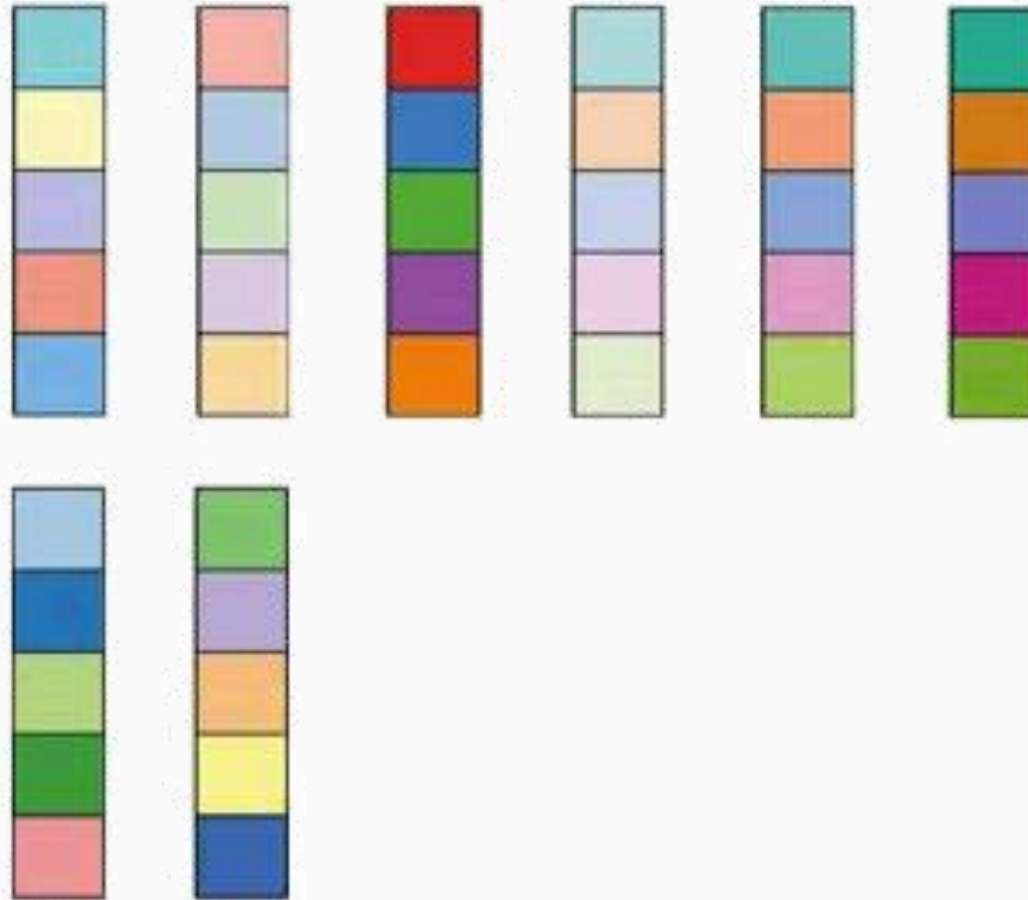
Sequentiële kleurenpaletten

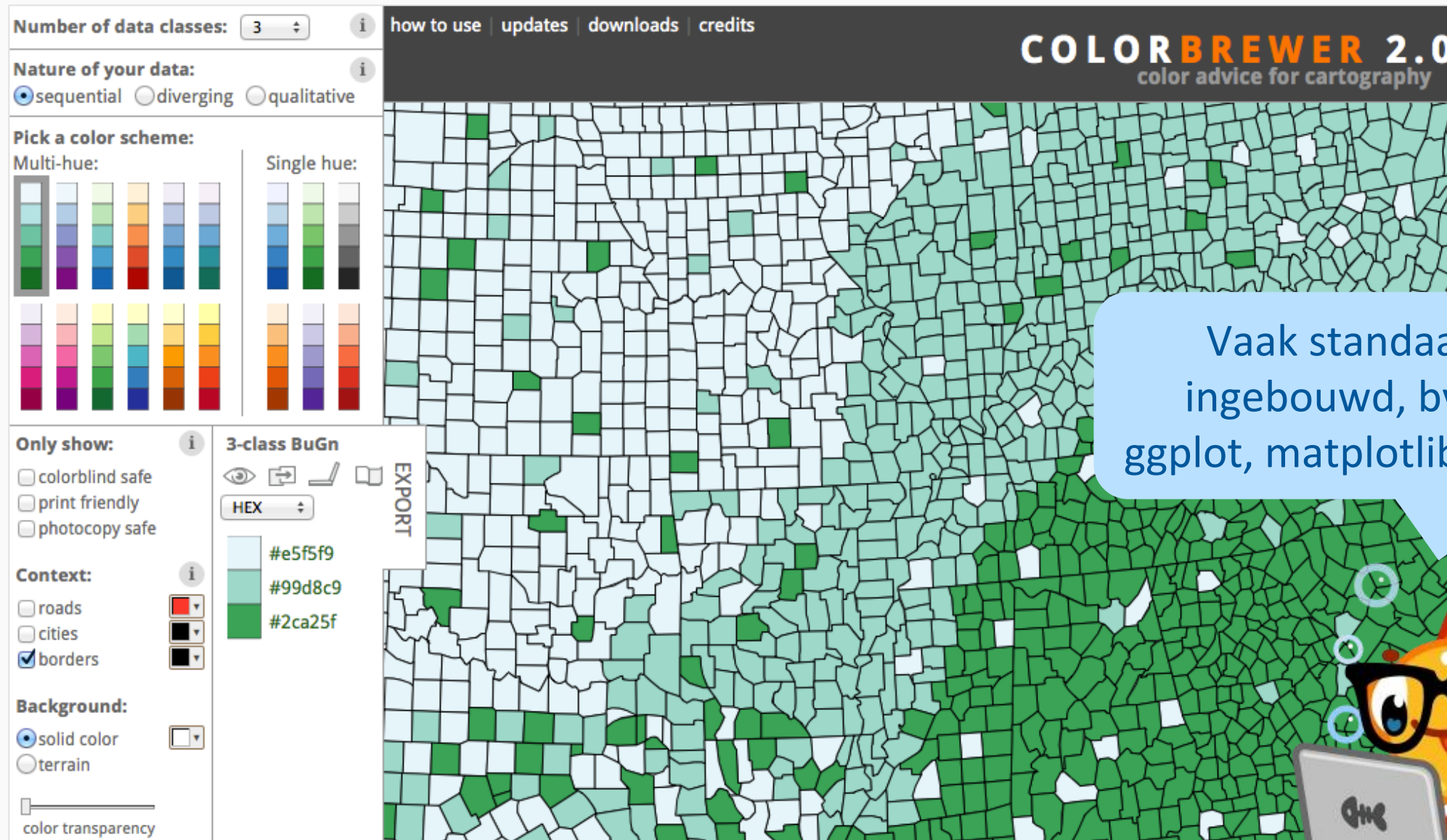

Divergerende kleurenpaletten

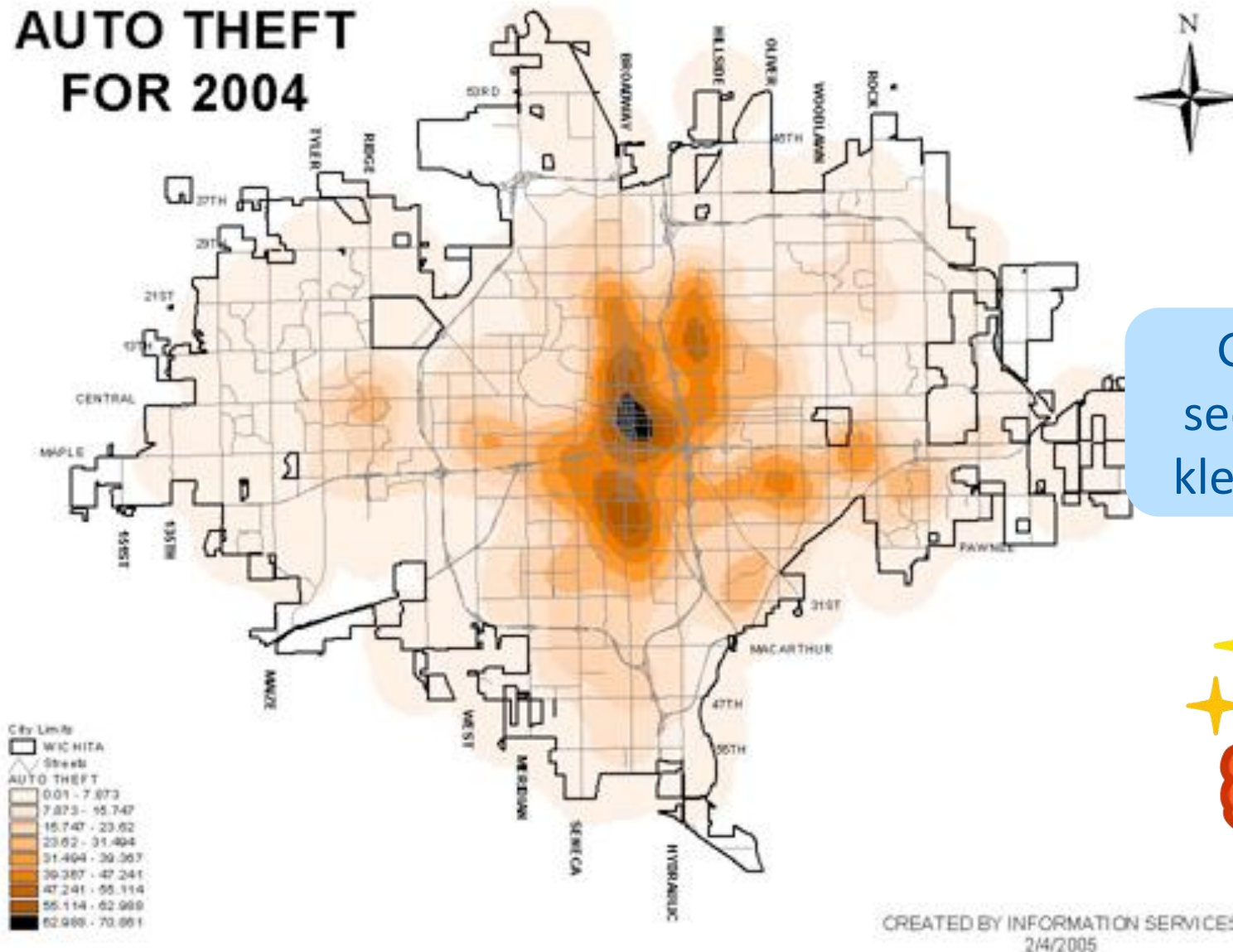

Kwalitatieve kleurenpaletten

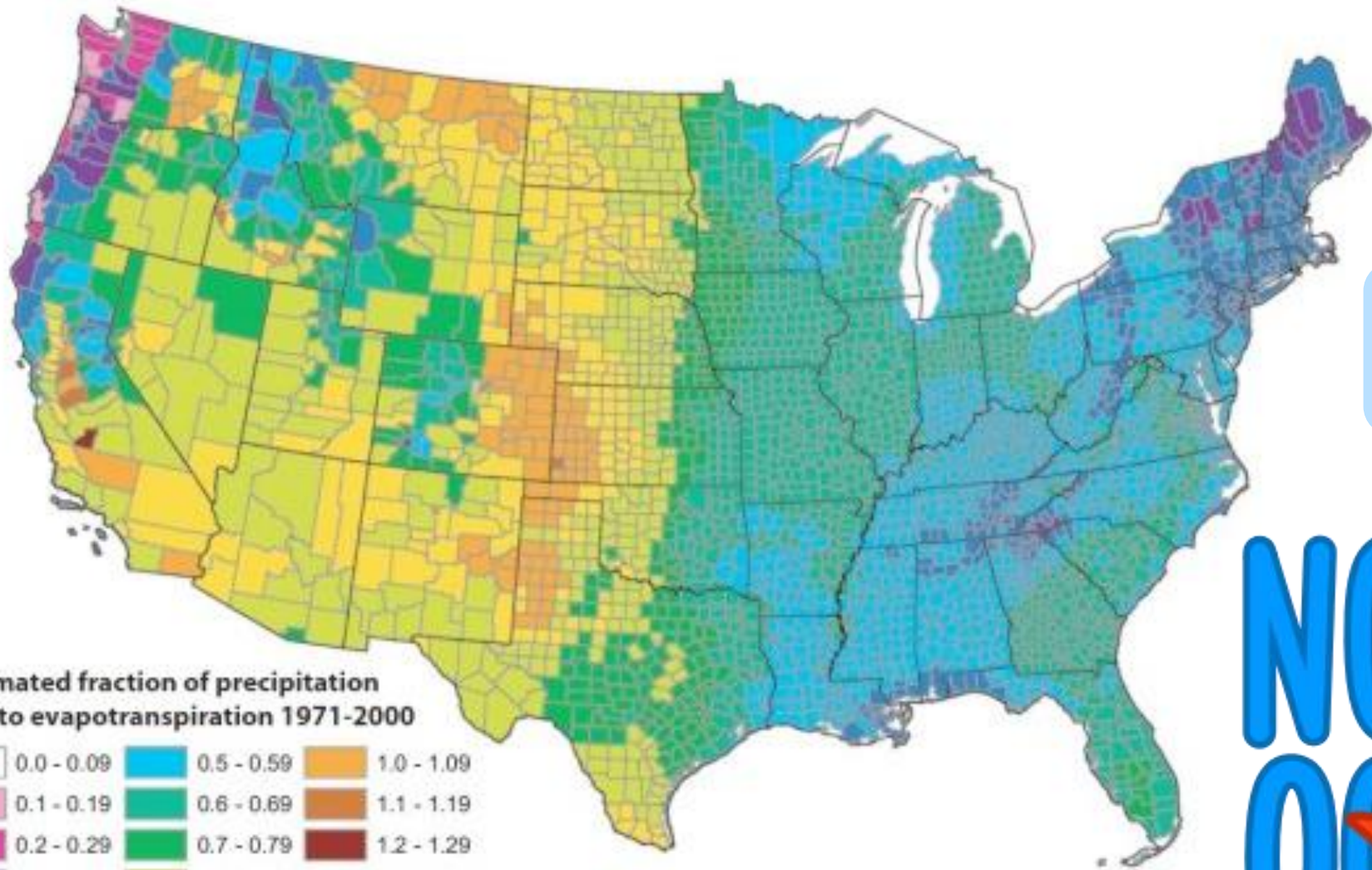

AUTO THEFT FOR 2004

Geschiedt
sequentieel
kleurenpalet

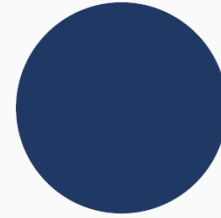

Vermijd
regenbogen!

Typische Westerse kleurassociaties

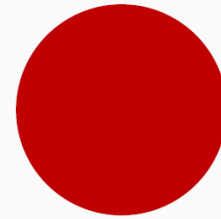
*trust,
stability*

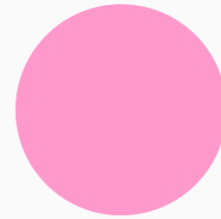
*happiness,
warmth*

*energy,
passion*

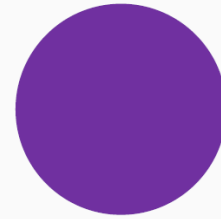
*sensitive,
love*

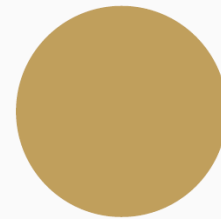
*friendly,
natural*

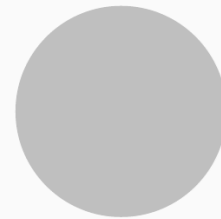
*rich,
mystery*

*history,
intelligence*

*neutral,
calm*

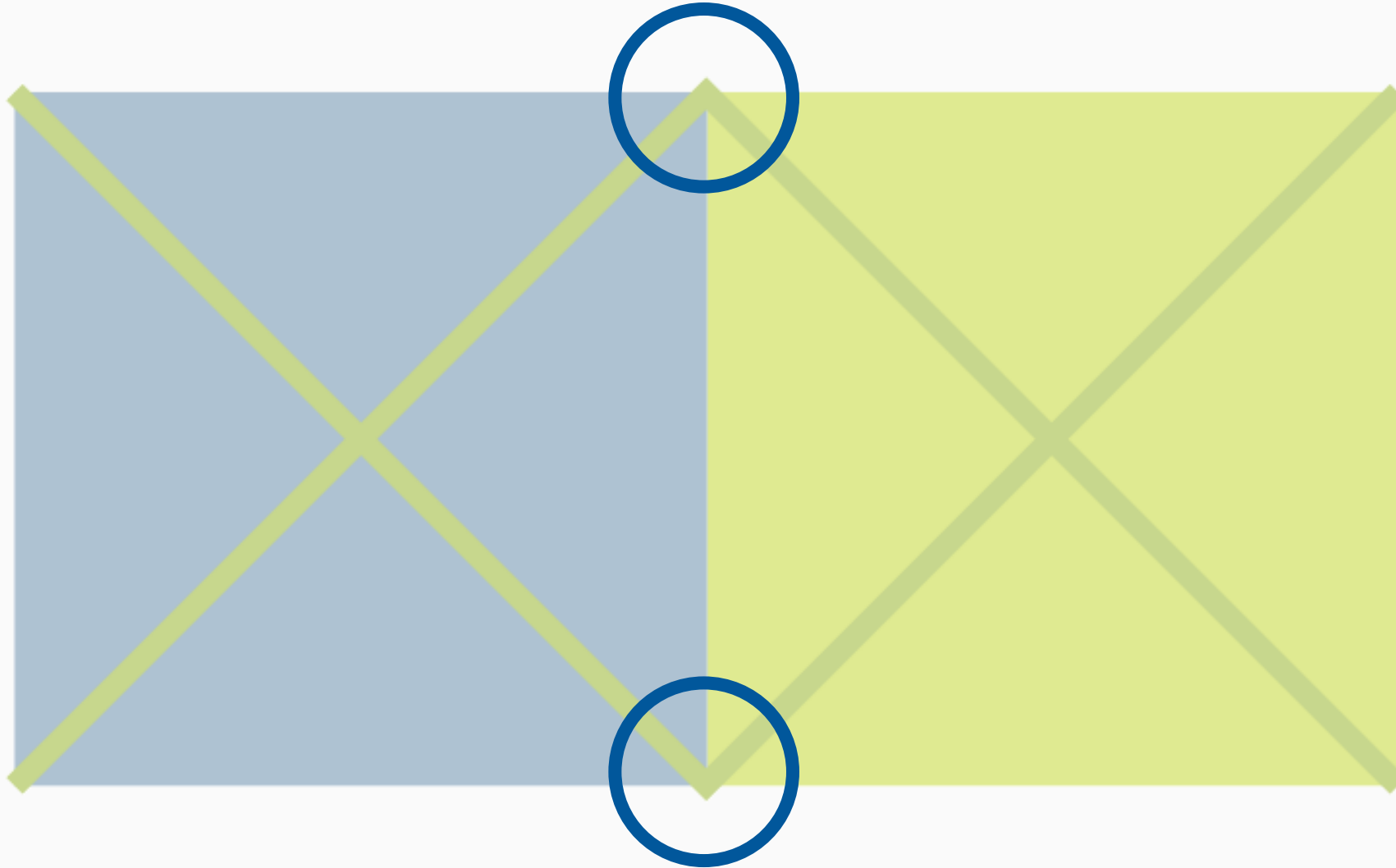
Rood, groen,
blauw en geel
komen vaak voor

<https://www.storytellingwithdata.com/blog/2021/6/8/colors-and-emotions-in-data-visualization>

Aandachtspunt 3: kleuren interageren

Relatieve kleurverschillen

Dezelfde kleuren?

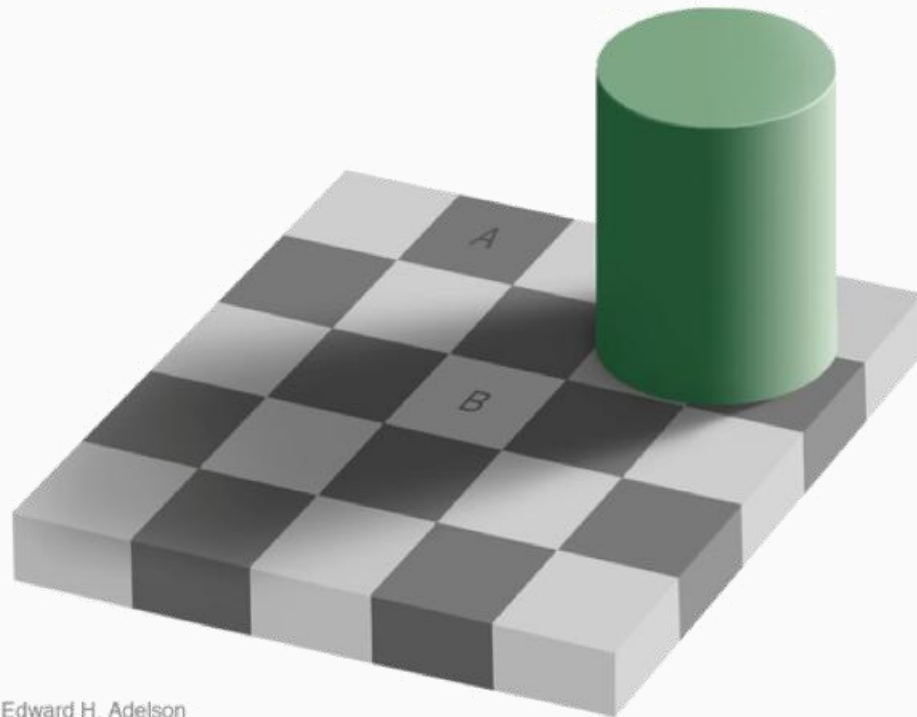
Boven is lichter?

Dezelfde kleuren?

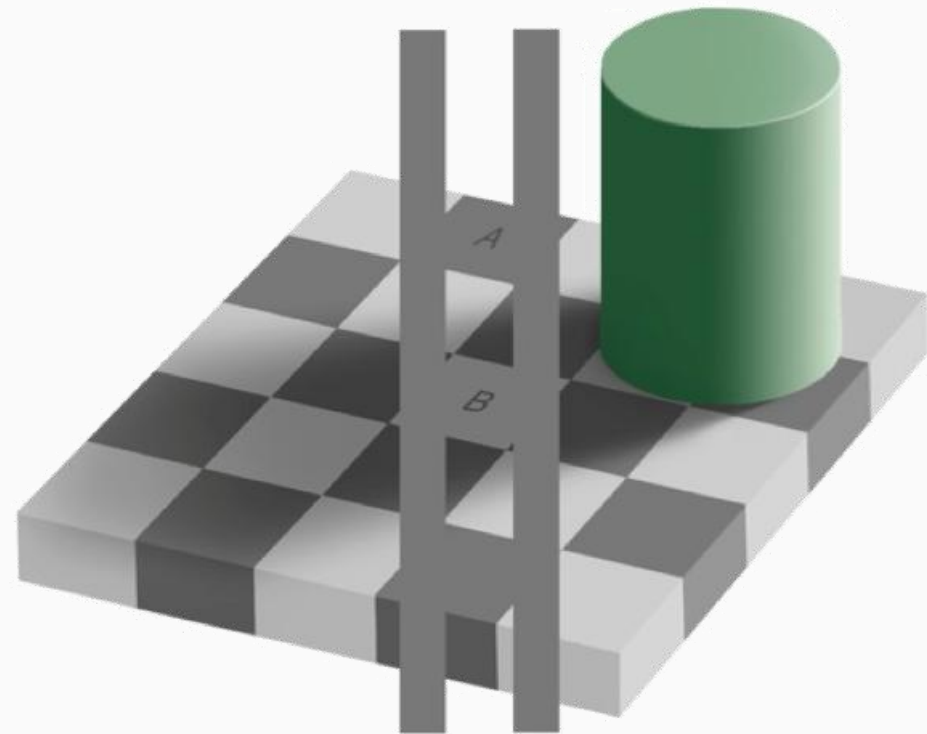
Relatieve kleurverschillen

Simultaan contrast

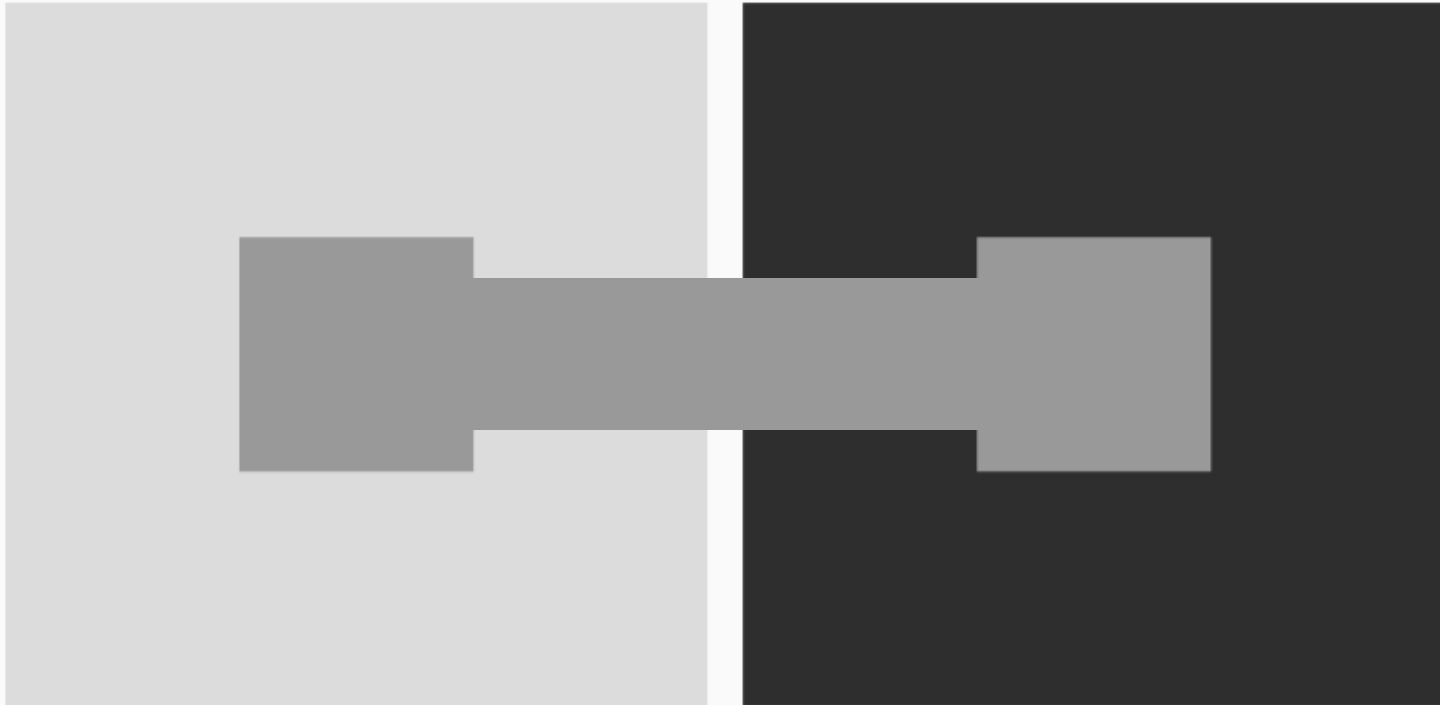

Edward H. Adelson

Simultaan contrast

Josef Albers

Simultaan contrast

De Chevreul-illusie

Chromostereopsis

**Most people see the red
closer than the blue,
but some see the
opposite effect**

Many beginning designers, however, find themselves overwhelmed by the palettes available on most computers, and begin choosing colors for the palette of their designed based on favorites. However, results like that can be disastrous.

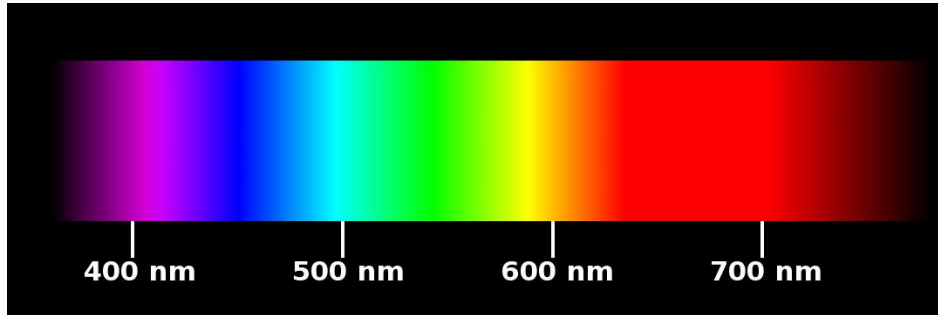
→ PLEASE VIEW IN SLIDE SHOW MODE TO ACTIVATE AUDIO ←

Some Aspects of 3D... in Depth!

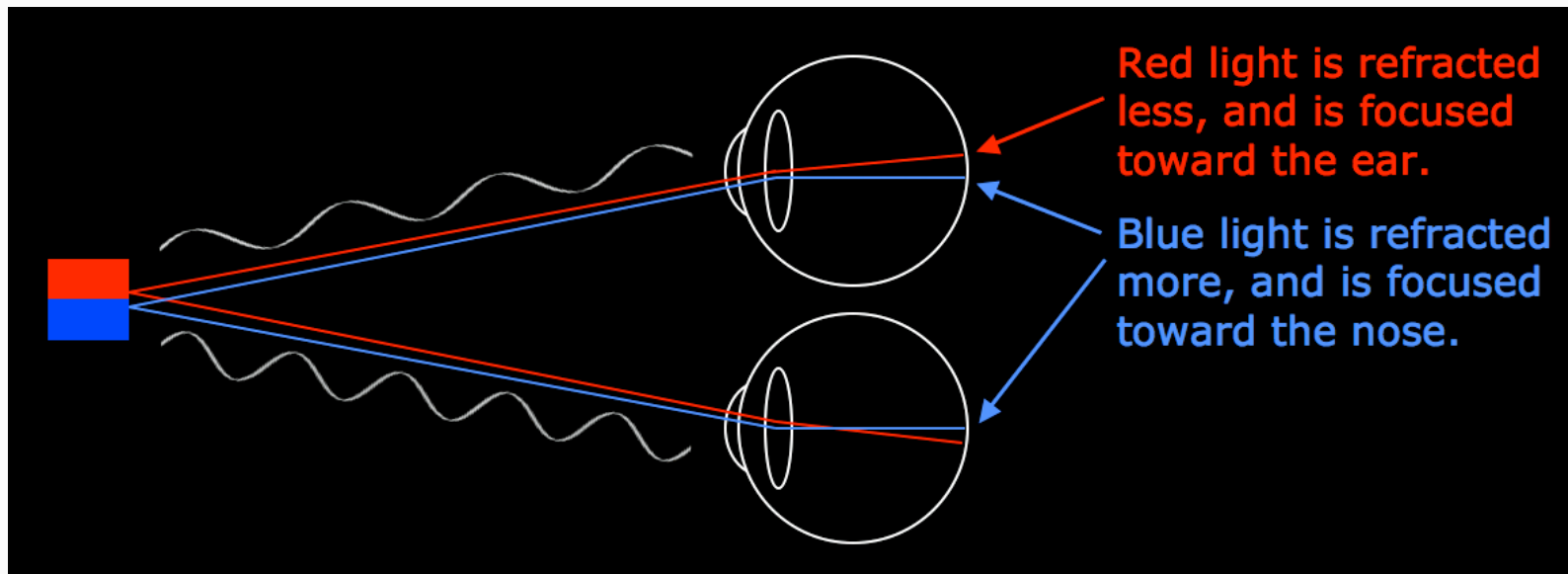
Single-Source St
Microstereosc
Mark Schubin, Schu

Help **people**
make their
lives **better**

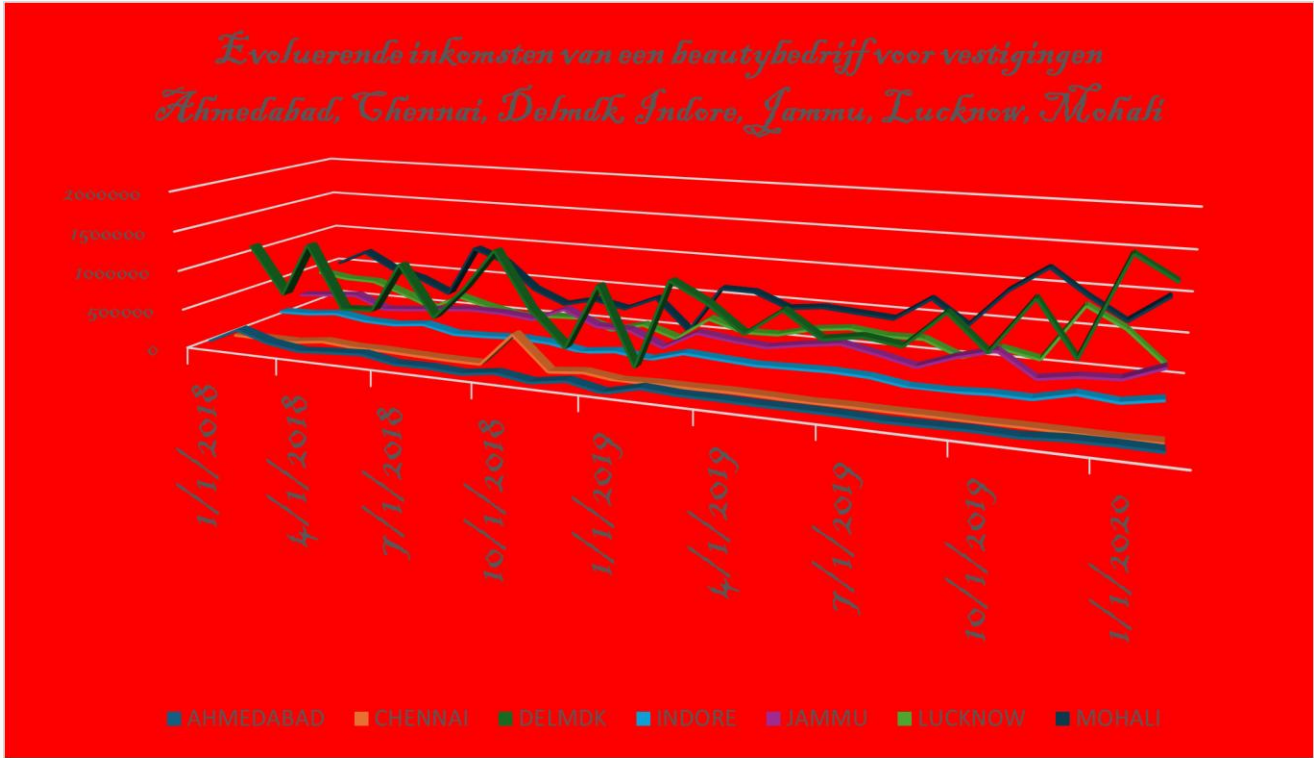
Chromostereopsis

Onze ogen kunnen niet goed focussen op heldere kleuren die ver uit elkaar liggen in het spectrum 🌀

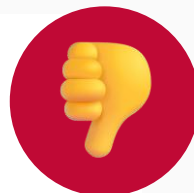
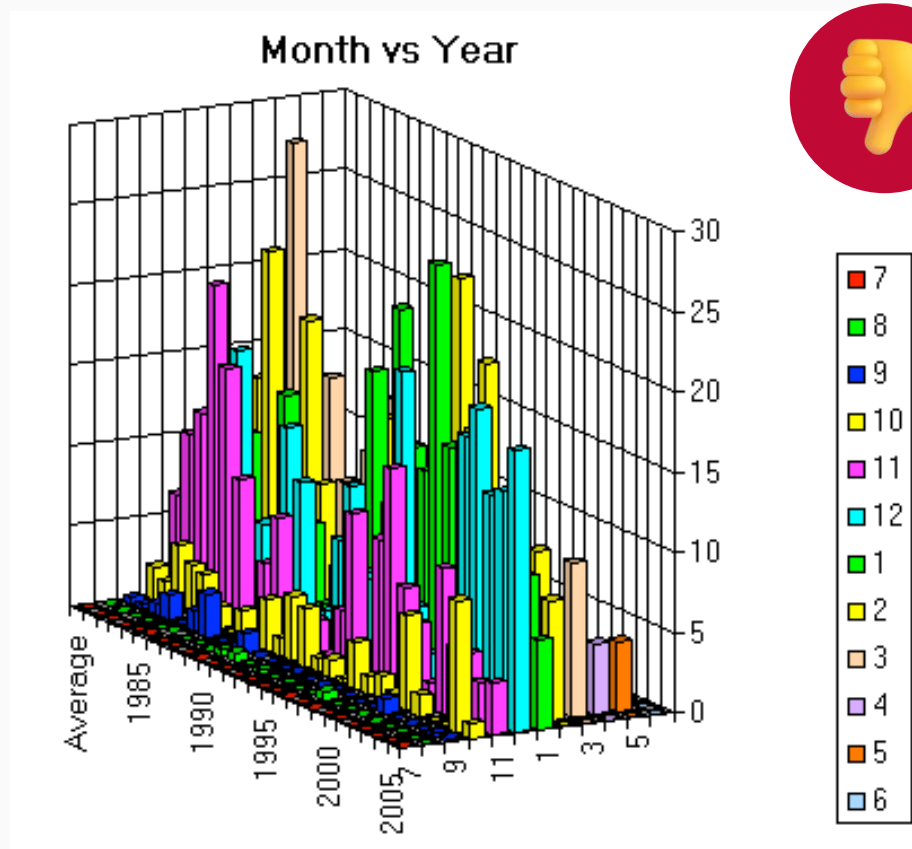
Chromostereopsis: niet doen! 🦴

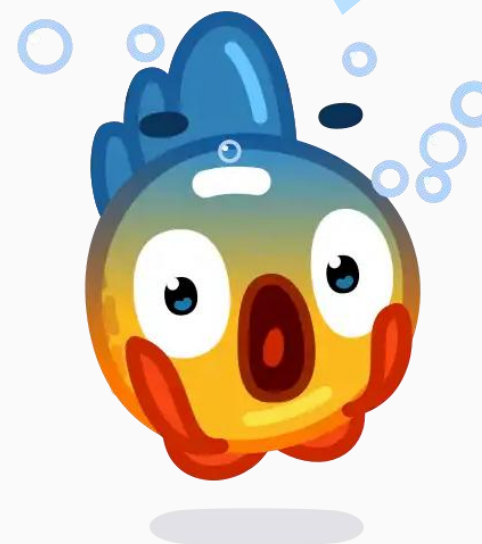
Tijd voor een kvisje...

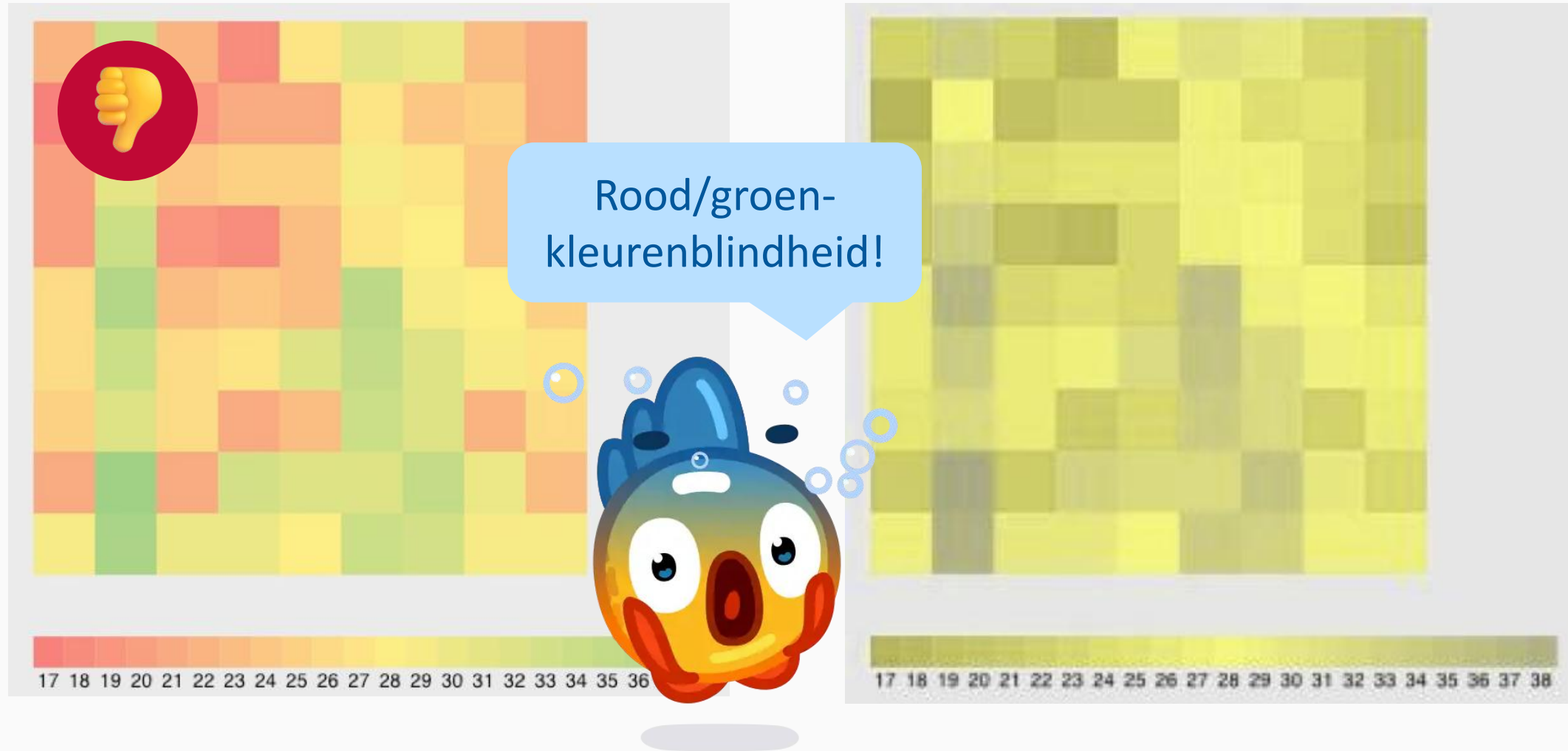
Correct of fout kleurgebruik?

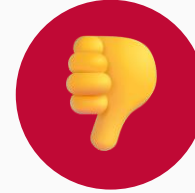
Inconsistentie en
te hoge saturatie!

Correct of fout kleurgebruik?

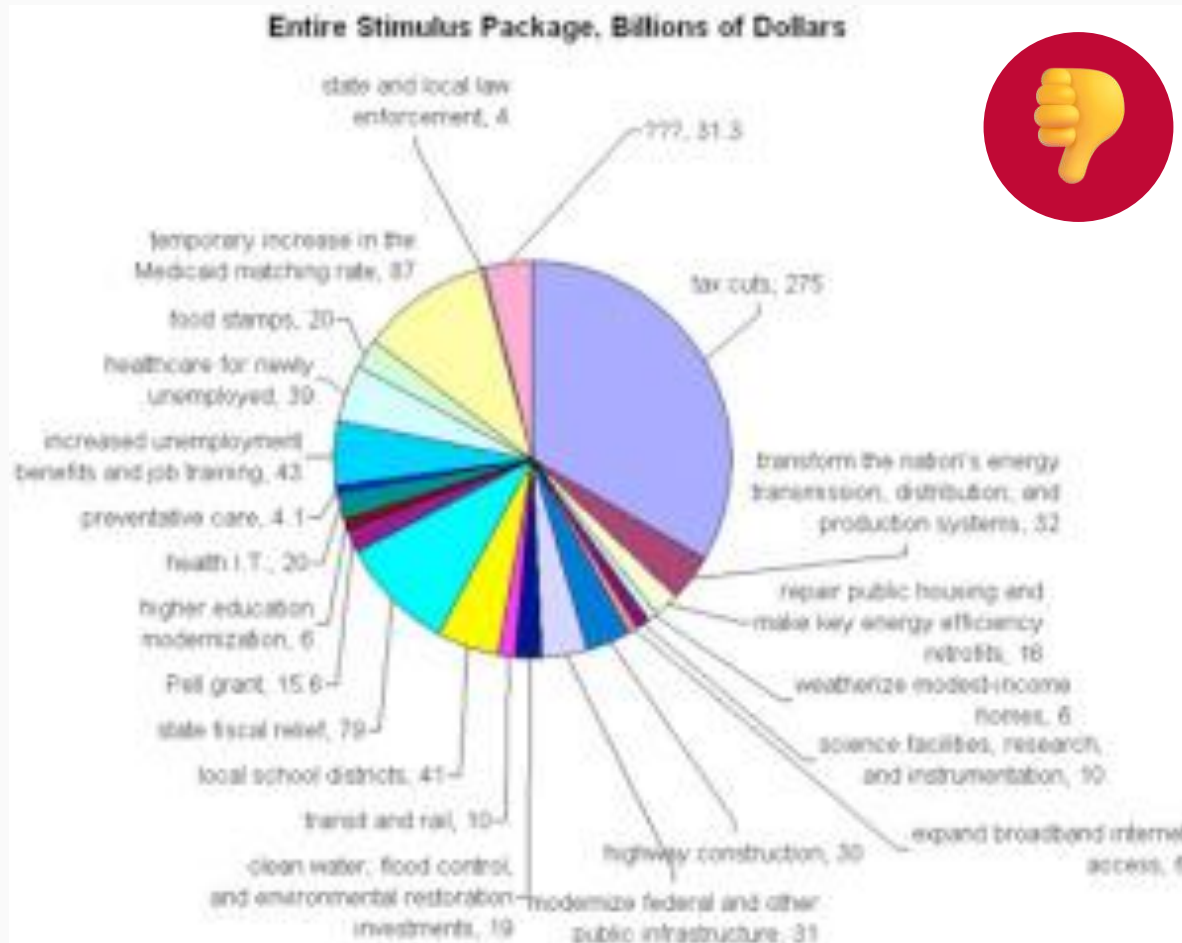
Correct of fout kleurgebruik?

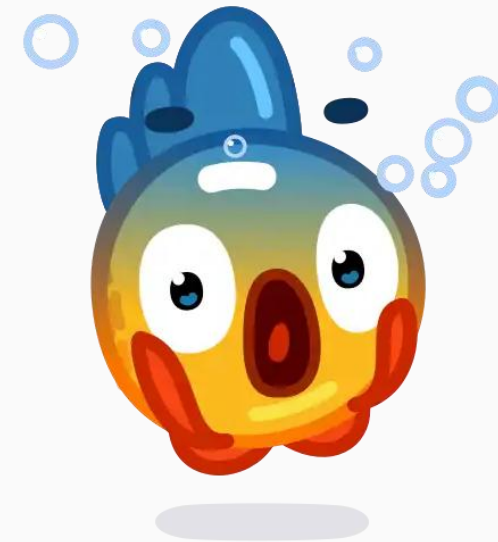
Chromostereopsis!

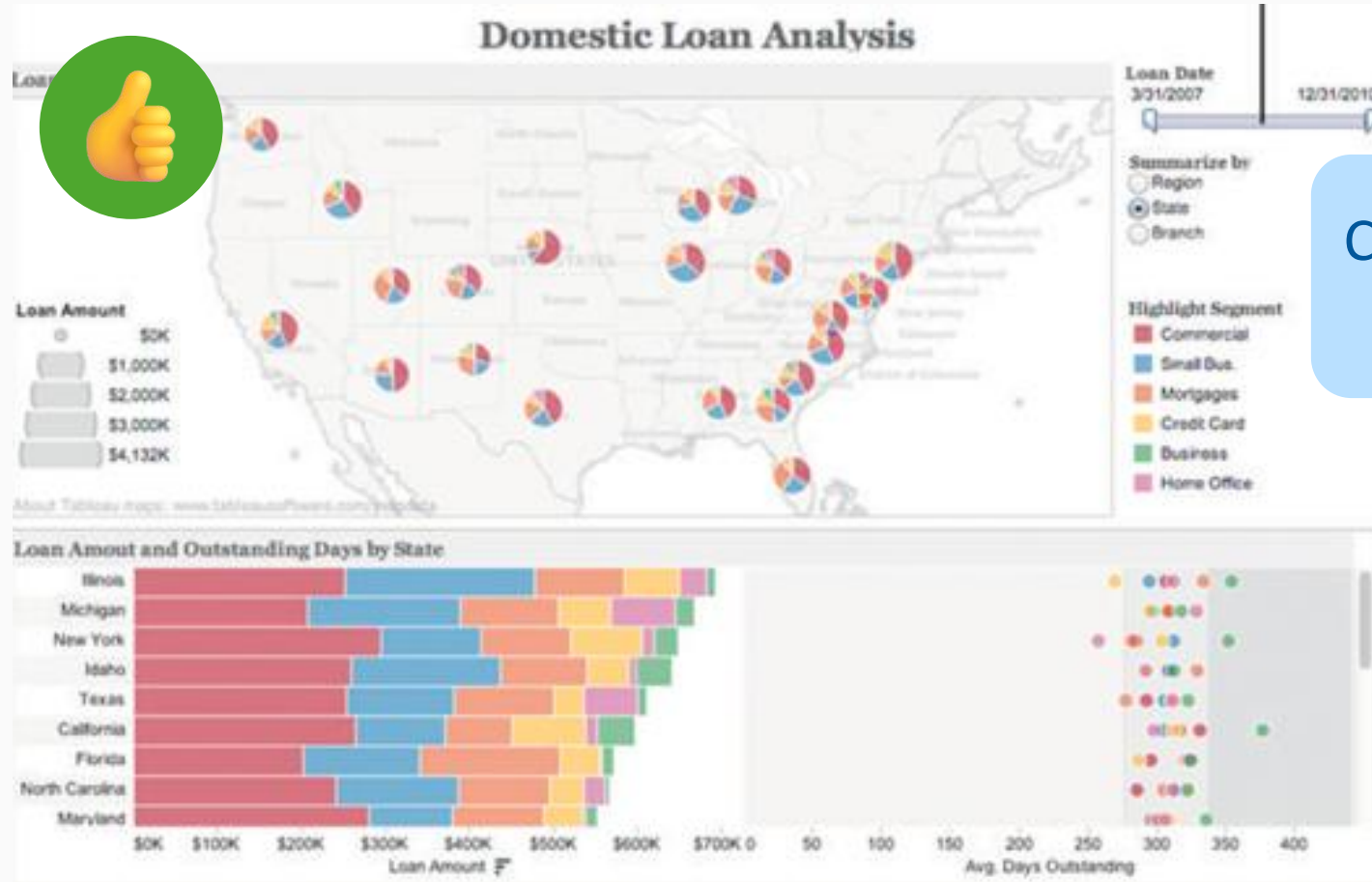
Correct of fout kleurgebruik?

Te veel categorieën!

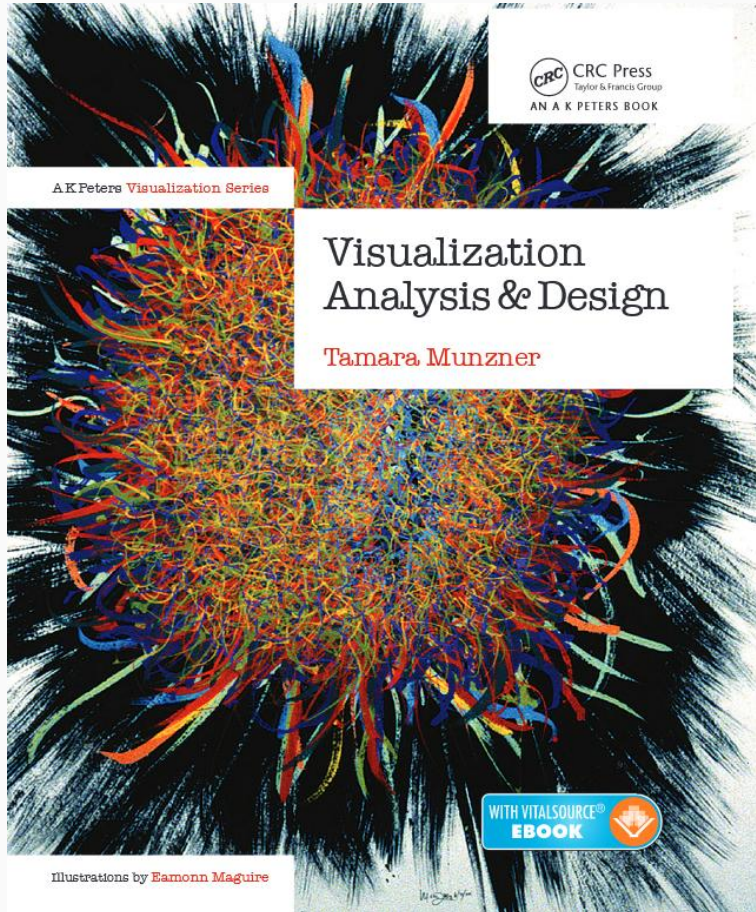
Correct of fout kleurgebruik?

Consistente kleuren, geschikt voor categorische data

Referenties en credits

Boek: *Visualization Analysis and Design*. A K Peters/CRC Press. <https://doi.org/10.1201/b17511>

Video's: [geneste model](#), [marks en channels](#)

Slides: [geneste model](#), [marks en channels](#)

Dank aan Katrien Verbert voor de voorbeelden

Slides van [Cody Dunne](#) en [Alexander Lex](#)

Individuele opdracht

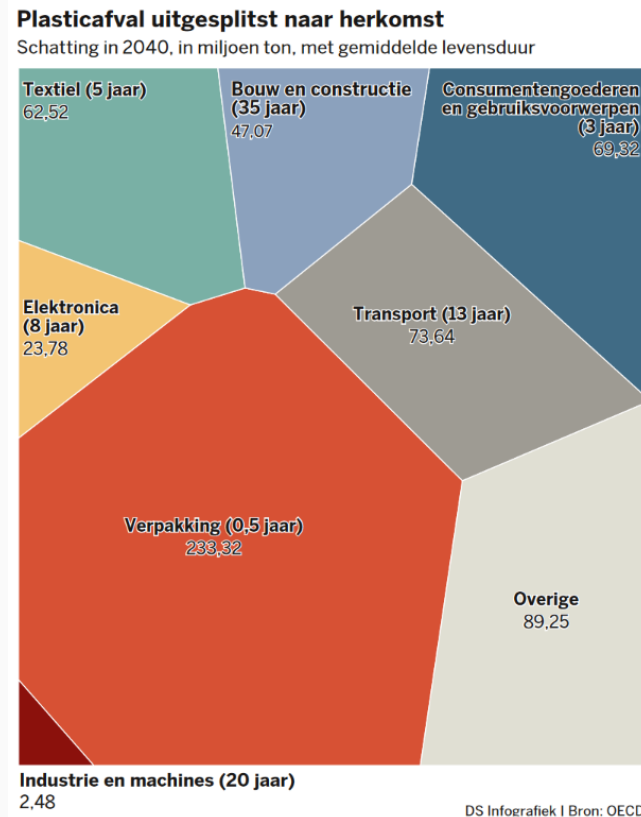
Zoek visualisaties met “fouten” in papers of (online) media zoals tijdschriften, kranten, websites...

1. Bespreek de “fouten” op basis van de behandelde visconcepten
2. Verbeter de visualisatie met Excel of ggplot in R

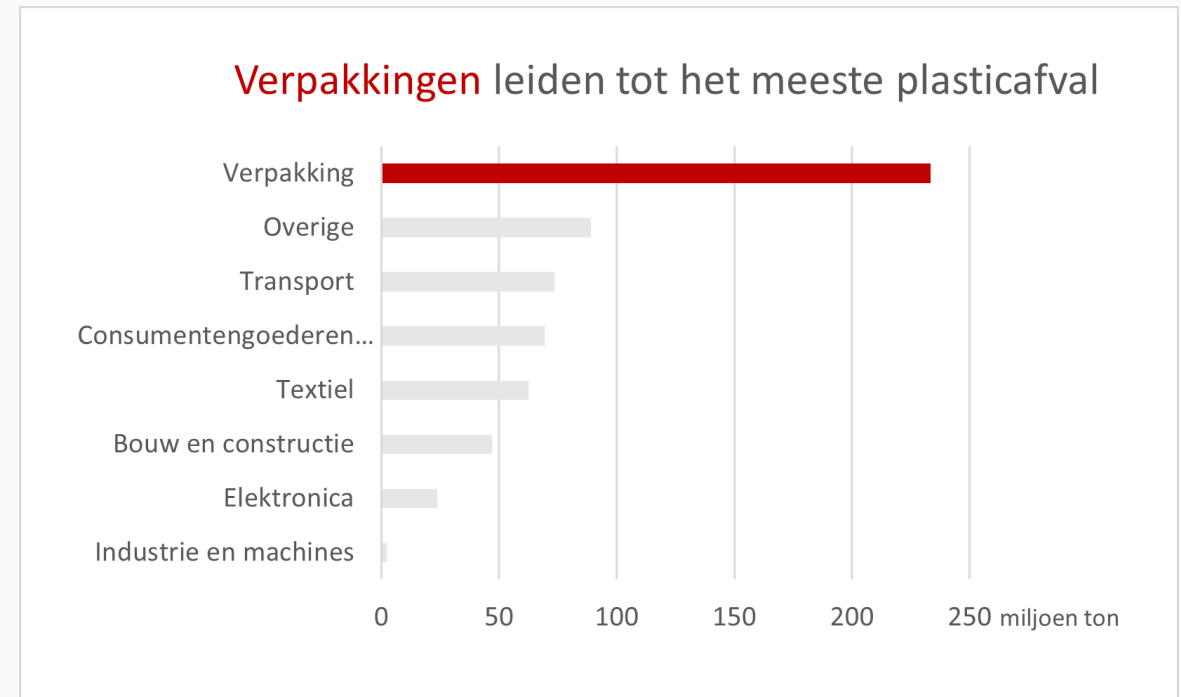

2025 January						
Monday	Tuesday	Wednesday	Thursday	Friday	Saturday	Sunday
Dec 30	31	Jan 1	02	03	04	05
		Wintervervol	Blok 2			
06	07	08	09	10	11	12
	HOC 1		HOC 2			
	LAB 1		LAB 2			
13	14	15	16	17	18	19
			Blok 2			
			HOC 3			
			LAB 3			
20	21	22	23	24	25	26
			Blok 2			
			HOC 4			
			LAB 4			
27	28	29	30	31	Feb 1	02
			Blok 2			
	Opdracht		Tentamen			

Individuele opdracht: voorbeeld

Voor

Na

Hoorcollege 2

Theoretische fundamenten van informatievisualisatie

Informatie-uitwisseling:
informatievisualisatie

Jeroen Ooge

Universiteit
Utrecht

